

Ulapco Ferrucj

Ms 822

Jv. Cankar

I.

J. 12.

To povest vam pripovedujem, kakor se je po rešnici uršila z vsemi svojimi nekrščanskimi krivicami in z vso svojo veliko žalostjo. Nobene laži ni pravega ~~nobena laži~~ nič lepih besed in nobene kinauščine. Obstrmeli so ljudje na Belajnovi in so plaki povesili glave, kakaj vzdignilo se je na križu in je stopilo v dolino kakor črna smrt. Velika in bika senca je stopila v dolino: glave seman oblak, nože silne jagredi na loki, svetla kosa, na rami sloneca, pa se je bleščala tja do Ljubljane.

*

*

*

Starega Sitarja so pokopali; Bog mu daj nebesa, blag človek je bil. Jvan je odzvonil, župnik se je preoblekel, pogrebniki so se napotili v križno. Sedli so za dolgo mizo pri Skržinarju,

vsí črno oblečeni, resni in zamisljeni; ženske objokane; kapec Jernej, dolg, star in siv, kakor je bil, je sedel na klopi pod oknom; obrl si je čelo z rdečim robcem je razpdknil.

"Vsi pojdemo; jaz, mislim, bom prvi stopil v njegovo gaz!"

Pa je rekel mladi šibar:

"No, Jernej, ti pa sediš sam široko in oslabno, kakor gospodar! Kdo je dedoval, ti ali jaz? Prvo besedo si zjini, prvi nisi!"

Jernej se je veselo nasmehnul in je veselo pogledal.

"Zmiram si bil norčar in poreden, pa tak ostaneš, Toule! Meni pa se prav in dobro zdi, da se mi postreže brizkos - moškimi vino, solge babam!"

Tu je sočil in je vzdignil kozarec, toda nihče ga ni vzdignil z njim.

Jernej je postavil kozarec na mizo, se preden se ga je dotaknil z rokami. Gledal je vanpel gospodarja in družino in je videl

same čemerne obraze.

"No, kaj?"

Leglo mu je na srce kakor šepet
mraz. Ne iz ust ne iz oči ni bilo
odgovora.

"No, kaj? Ali sem zasel med
mesetarje in cigane, da me gledate
in nič ne govorite? Ali sedim
z našo družino, ali z iblaztarji,
tuki snujejo, kako bi me ukunili?"

Sitar pa je rekel:

"Ne zmerjaj nas, klapce, z mesetariji,
cigani in iblaztarji! Se preden
si ga pokusil, si pijan!"

Trikrat se je spet zvrnel po
družini, od obraza do obraza; nato
je prijel koparec in je izlil
vino v steklenico; počasni in dolgi
je izlival, ker se mu je roka
brestla. Nato je vstal, pa odkril
se je in je držal klobuk z obema
rokama. Dolg in upognjen tje bil
ko je stal za mizo; kakor je bil
upognjen, se je s svojo glavo skoro
dostikal zračnega stropa na stropu;
stal je tam, lica pgrbljena, zagorela,

za silo obrata, vsi žive in vedre
pod kosutimi obrami.

"Ni lepo od tebe, gospodar, tudi
od vas ni lepo, družina, ljubi
moji, da mi ne privoščiš te kaplje
vina na pogrebnici! Bog vam
blagoslovi etilno, kar boš te jedli
in pili, nisem vam zaviden! Če ste
naredili novo postavo, ubogal jo bom:
mladim kuka, staršem kamen; pdravin
ribo, kolnim kačo; spočitim jajce,
sundnim škarpijona! Ne sodi klapcu,
da bi razdiral, kar je ustanovil
gospodar!"

Mladi šidar, najel človek, je
gardel od erda.

"Ni nam sile svojih pridig,
jernej! Če ti vino ne diši, Bog
s teboj!"

"Ovaben si, jernej; ~~pač~~ gospodarjev
gospodar!" je rekla šidarica.

"Karoke hiša, kjer sedi klapce
na zapecku in kriše škornije ob
gospodarjev hrbed!" je rekla kašča.

"Karoke naj, ni ga vleče gospodar,
klapce pa drži vajesti!" je rekel svak.

"Karoke kmetija, kjer srje gospodar,

ko se klavec v senci ščiperi!" je rekel
sosed.

In ko so rekli, se je Jernej še enkrat
priklonil.

"Pametno je, kakor ste povedali in
nič krivice mi v vaših besedah.
Zabarej vam blagoslovi Bog jed in
pijāčo, meni pa mirno vest in življenje
brez greha!"

Tako je rekel klavec Jernej in je
pljunil na prag in je šel.

II.

Šel je naravnost ~~od~~ po stegi
čez polje, ob potoku, ki se je skoro
usohel gubil v belem pesku. Troci in
biti dan je bil v maju; blizu je bila
prezgodnja nevihta, tam že za zeleno
goro; vse je ustičalo na loki, na
polju, zemlja se je bala nezzode in
si ni upala dihati.

Ko je ugledal Jernej od daleč, tam
pod klancem, belo hišo z zelenimi
skui, in klev in skedenj in kašico,
se mu je storilo težko pri srcu. Tam

ni bilo ne za pest prsti, na kateri bi se ne bil pogzal brad njegovih rok, njegovega čela pot. Živi človek v hiši ledo dni, živi deset let in štirideset let - in glejše, ljudje kajji, hiša mu je podobna, kakor brat bratu in ljubezem je med njima. In kadar pojde v daljine krije po nemilem ukazu, bo jokal po hiši kolj kakor po bratu in kolj kakor je nekoi jokal po materi.

Jernej se je razdelo, da ga bista zelena okna ne pozdravljajo več tako prijago, kakor so ga pozdravljala zmirom; in da je ~~brinkost~~ ^{brinkost} ~~stara~~ na hiši, na vsem belim domu, kakor bika brinkost vdove.

Brinkost pa je podobna grnu, ki rodi bisočeren sad. Komaj vsejano v srce, se razprste bobotno, da tako da solazki ni več ne prsti ne soka. In komaj ujaljeno, je bilo srce Jernej sakaj vse obteženo in močno žalostno.

"Kaj si storil, gospodar, s kudo besedo, kaj si storil meni starcu?"

Zakaj si naredil, da je osramočen in
pobit na gimo, ki ni poglaval britkosti
ne v daljini spomladi in ne vse dolgo
poletje ?"

Jernej ni stopil v hišo, tudi na
polje ni pogledal; šel je v klev
in je legel na steljo. Tam je mislil
sake misli, kakršnih nikoli poprej.

— Štirideset let ho, tako je mislil,
štirideset in nič manj, ko sem
prestopil ta prag. ~~Ko~~^{Bajta} je bila
takrat, čemerna in ubajna, da je
bilo gospodarja sram in klapan. Pa
je bekel pot v potokih, pa smo
postavili dom, da je ženstvam
veselje, moškim čast. Kdo ga je
postavil? Vsi so pomrli, krudni;
ostal sem sam, poslednji gospodar...

Na prastrano, blagoslovljeno polje
gleda naš dom. Kdo je obdelal
to prastrano polje, kdo ga je raj,
širil? Vsi so pomrli, ostal sem
sam, poslednji oratec, poslednji
kosec... Glejte, čudo prečudno: širi-
deset let je rodila jablan, vrba
čast in gospodar; pa pride tujes,

pa bi izkopal jablan ter jo presadil na kamen!... Glejte, čudo presudno: stiri deset let je robotal, da bi postavil dom, s svojim polom je pognojil polje in senožet; in ko je dom stal, ko sta bila rodovitna polje in senožet, pride človek - odkod pač pride? - in pravi: nisi prvi! Ter ga upodi v klev, sam pa sede na zapeček in si v bače pipo!...

Tako je mislil Jernej in je vstal, ostepel si je steljo s črne ~~na~~ pogrebne sukaje in se je napotil v hišo.

Tam si je slekkel sukunjo, gledel je na zapeček ker si je nabasal pipo. Čudoma je minila vsa potrdost: "~~bača si je pipo in~~ ^{se je} ~~se je smehljal~~ in oči so mežikale pod kožnatimi obrvmi.

Prisla je dekla v hišo.
 "Dobro se ti godi, Jernej! Dan je zunaj, vsi so na polju, ti pa sediš na zapečku!"

Jernej je upel pipo iz ust in je nagubancil čelo.
 "Poberi se, babar! Komu ukazuješ?"

Jukka je zalopustnula duri.

"Kaj jo je pbedlo, žensčuro?" se je začudil Jernej.

Pod večer, ko se je nebo pooblacilo, so se odprle duri nastekčaj. Na pragu je stal titar, majal se je nekoliko, postrani mu je visel klobuk na uho. Jernej je gledal nejevaljo, mi vzal pipe iz ust.

"Kdo je prišel?" je zaklical titar.

Jernej je molčal.

"Kdo je prišel, vprašam?"

Docās je vzal Jernej pipe iz ust in se je nasmehnul.

"Lepo si se napil na pogrebščini svojega očeta! Spet se spravi, spat!"

S težkim korakom, da se je strel pod, je stopil titar v izbo.

"Koga gonis spat, klapec? Kdo je pijan, klapec?"

Jernej je mirno sedel in je mirno govoril, kakor da bi se pogovarjal o letini.

"Tebi sem rekel, da pojdi spat,

gabo ker si pijan!"

Osupnil je Sitar, nato pa so se mu napete žile na čelu, vrzel je klobuk na tla in je kričal.

"Molci, klapes! Nisem pokopal eneje gospodarja, dvaj^{je} sem pokopal! Doli!"

Jernej se je smehljat in je stopil počasi z papčeka; nikamor se mu ni mudilo.

"Ali bo kaj?"

"Odpusti starim kostem! Se prides do počitka!" se je smehljat Jernej.

Malo je omahnil, malo se je opotekel, ko je tepel Sitar na papček; prilepel je, sedel je široko, preserno se je naslonil.

"Sej mi skornje!" je ^{ukazal} ~~rekel~~ Sitar. Jernej ni nič odgovoril, sedel je na klop in si je palil pipo, ki mu je bila ugasnila.

"Sej mi skornje!"

"Ali se še ni minila norčavost?" je rekel Jernej počasi in je puhnil dim. "Se diši po smrti - sej

izbi; poklekni rajši in molj. novej!

Tu je sem pokleknil pred rappelo. Gospodar je gledal ^{prizijel si je pipo,} mrko, ^{pljuval} je preko izbe in je molial, dokler ni Jernej odmolil. Jernej pa je vesal, gledal je v kta in je prijel za kljuko, da bi sel.

"Jernej!" je upkliknil Sitar.

Jernej je stal pred durmi in je drzjal za kljuko.

"Da ti povem, Jernej!" je govoril Sitar hitro in pipa se mu je bresla v roki. "Da ti povem - isci si gospodarija drugod!"

Preko vsega obrapa se je zasmejal Jernej in veselo je mefikal z ocni.

"A?"

Sitar je udaril s skornujem ob klop.

"Kaj si oglušil, klatec? Isci si drugega gospodarija, sem rekel! Opra vil si pri meni, pri tej hiši opravil!"

Takrat se je pablisnilo iz crnih nebes, zabobnelo je od daleci. Jernej se je odkril in se je pokrival.

"Bog nas varuj vsega hudega! Ne delaj greha, mladi, Bogu se priporoči in svojemu patronu!"

Tu je odprl durí in je šel na klev; tam je legel v seno in je zaspal truden; vse hude misli so šle iz srca.

III.

Kaker mlad, se objokan, je ubo, lažen obraz, tako se je zasmejalo roso jutro iz nevihte.

Jernej je stopil na prag, šel je okoli kleva in se je napotil, da bi pogledal na polje. Takrat je odprl Lidar okno, oprl se je z prepavim obrazom, kučerav in čemerem; in je ugledal dolgega ferneja, ki se je bil nameril na polje.

"Kam?"

"Tocasi se je skrenil fernej:

"Na polje!"

"Na Čegavo?"

"A?"

"Na Čegavo polje?"

Jernej se je zasmejal naglo.

"Kaj se še nisi prepal? Še malo se odeni, če se glava boli!"

"Na čegovo polje?" je zaklical gospodar in kri mu je busila v lica.

"Na naše polje!" je odgovoril Jernej in je stal ob razoru miren, upognjen, roke na krbah.

"Kaj se to pravi: naše polje?"

Celo se je nagubancilo Jernejju; celo v njegova zgrbljena lica je sinila kri.

"To se pravi: moje polje!"

Obstrel je Sitar, odprl je usta, gledal je z velikimi, izbuljenimi očmi.

"Zbledlo se ti je, starec!"

Jernej se je skrenil in je šel po razoru v polje. Dolgo je gledal Sitar za njim, nato se je oblekel in je šel na polje v drugo stran, da bi ne srečal dlapca. Obadva sta šla počasi, obadva upognjena; gledala sta v tla in vendar sta se videla od daleč, kakor vidi človek s svojim srcem, kadar ga je strah in se

mu kdo tako blizu za hrbtom...

Jernej ~~je~~ se je vrnil v hišo, ko je bila južina že na mizi. Postal je osupel pred durmi, ~~stojalji~~ namočil je obrvi, oprl se je po gospodarju, po družini. Ne žlice ni bilo prazni, ne stola.

"Zakaj me niste klicali?"

"Ali so te klicali sosedomi?" je odgovoril Litar. Družina se je zasmejala.

"Kaj razljate, klapci in sekle? Kaj je kurent stopil v hišo?"

Jernej se je bresel glas od arda in od il nepoznane bridkosti.

Ta se je oglasila Litarica in bolj ghardljiva nego prijazna je bila njena beseda.

"Ali nisi slišal sinoci? Gospodar ti je odposedel! Ampak če je lačen, prinesi mu žlico; še bevača ne podimo čej praz, kaj se te klapca, ki je delal pri hiši in jedel z nami!"

Sekla je ^{šla in je} položila žlico na mizo, poleg žlice pastirjeve.

"Kaj stojis in gledas?" je vprašal

ocharno gospodar in se ni upel na
 Jerneja. "Ponujamo ti žlico, ker si
 lačen, Bog ti blagoslovi, ne bomo ti
 steli grifljejev! Ampak če se ti ne zdi,
 pa reci na pot!"

Jernej je strmel, nič ni odgovoril.
 Tedaj je vrgel Peter žlico na mizo
 in je vstal.

"Kaj so ti sglušila stara mčesa,
 kaj ti je govedenela stara pamet? Ali
 pa se po neumnem pretvarjajo? Včeraj
 sem ti rekel, da si išči gospodarja
 drugod - selik je svet in dolge noge
 imaš! Dogospodaril si pri nas, Bogu
 bodi hvala in čast!"

Jerneju so se pridružila kolena; tudi
 beseda mu je bila teža in počasna,
 glas ni mogel iz grla.

"Taj sem se dobro slisal, tudi raj"
 umel sem te, mladi! Ampak da si
 rekel: pojdi in zepati kiso - dobro
 bi se slisal, dobro razumel, ne
 zepatil bi! Govori po pameti, pa se
 bom slisal in razumel in nesgal!

Kaj se do pravi: padeni culo na
 stara pleča in pojdi od kise? Kako

je v tej besedi božja pamet in pravica?
 Bog krščansko bi bilo in nič bi si
 ne bil omagal kolena, da si po
 sedmini pokleknil predne, poslednjega
 gospodarja se kise. Tu jaz bi ti bil
 rekel: ti gospodar, zdaj, tvoja je
 krisa, tvoja senojet, tvoje polje -
 vse do vzemi, kar je vzraslo tako
 čudežno iz moje krvi in iz mojega
 potu, da je zdaj moj prvot upog,
 njen in ipret, da so slabotne moje
 roke in da se dresejo stara kolena!
 Vse vzemi - jaz, starec, bradni gospo,
 dar, pa si papalim pipo ter sedem
 na pepelček... Tako bi ti storil,
 tako bi jaz govoril in Bogu bi bilo
 dopadljivo in ljudem!"

Litar se je okrenil, z veselim
 pogledom se je ozrl po družini.

"Ljudje božji, glejte ga: ali naj
 poklekne predenj?"

Krohotoma se je zasmejala družina.
 Tu se je okrenil k Jerneju, gledal
 mu je dolgo v obraz, nato je ipret,
 govoril.

"Kaj misliš, da sem ti ^{bil} pokazal

prag zato, ker sem bil pijan in
 slabe volje? Ali pa da se mi je na
 sedmini zahlelo komedij in burk?
 Tako je, klopec: pobela me je smrt
 sčelova, ampak ~~lehtnica~~ ^{briskost} je bila pra-
 vicna, poleg ~~solajbe~~ je bila ~~briskost~~
 solajbe. Nikoli nisem bil gospodar,
 zadnji klopec sem bil, poleg pastirjeve
 je ležala moja žlica. Ti, klopec, si
 bil moj krivični gospodar; svoj
 pogled povečje, svoja beseda ukaz.

Zaj pa sem se videl v svojem srcu,
 kako boš prošil na mojem pragu,
 in užival sem sladkost... Vam vsem
 je bil gospodarjev gospodar, si vi
 uživate sladkost: pastir, odpri
 mu durí nastepaj!"

Pastir je šel in je odprl durí
 nastepaj. Jernej se ni ganil, ne
 prestopil.

"Ne stoj tam kakor lipov bog!
 gani se!"

Jernej se je vzbudil kakor if
 budih sanj; pa mu ni bilo nič
 bridko, nasmebnil se je.
 "Litar, Bog je naredil postave,
 ki jih ne boš premaknil! Pod, ki

je kavnit s svojega čela, je dvoj -
 do je postava! Ne bom prosil ~~ja~~
 posteljic, ki sem jo sam posteljal,
 ne bom beracil kruha, ki sem ga
 sam pridelal in vmesil! Legel bom
 na posteljo in ne bom nič vprašal,
 posegel bom po kruhu, nič ne
 bom prosil! To je postava in
 pravica. Vi pa primite za glave,
 ne bodi vas sram ukradenega
 kosila, nič vas ne bodi sram, da
 niste čakali na gospodarja in na
 njegov očenaš; nesmiljen je, brez
 globe - zakaj njegova je pravica
 in postava!"

Tako je govoril Jernej. Temčin pa
 je bil hitarjen obrat, njegova
 beseda je bila hitra in osorna,
 mrko je gledala družina.

"Pojdi brez prerekanja; odprte
 so dvuri, nipek je prag!"
 Še se je vprašal Jernej, dolgo se je
 oziral, ni srečal pogleda, ki bi mu
 bil rekel zbegom. Tu hudo se je
 starijo Jernejju.

"Srečujke, ljubi meji! Odprta vam

je hica, odprto nam je kram in tudi
 kašča nam je naslednjaj odprta. Jemljite
 in gostite se! Jaz pa se povrnem
 k nam s pisano pravico, podpisano
 in zapečatenno; kajaj Bog ne laže
 in tudi postave ne lažejo. Tu kadar
 se povrnem, ljubi moji, bokrat bodi
 ljubezen med nami in krščansko
 usmiljenje!"

Rekel je in je šel.

IV.

Napobil se je k Gupanu, ki je bil
 krcmar v Solini. Splohoma je srečal
 človeka, ki ni bil ne gospod, ne
 študent, ne klapec; obklečen je bil
 v črno, brado je nosil, vedel je to
 in ono, drugiče pa je bil malopriden
 človek, ki ni imel ne doma ne ljudi;
 prikazal se je črnih, ker je bil
 rojen na Beljnovi, pa je nenadoma
 izgubil bogvedikam; tudi vere ni
 imel in se ni odkrital pred cerkvijo.

"Povpresam ga, nevernika!" je
 pomislil Jernej in ga je ustavil.

"Bog daj, gostacev!"

"Bog daj, jernej!"

"Ti, ki si učen in pogumno postave: bole mi povej! Štirideset let sem delal, postavil sem hišo, o svojem polom sem pognojil polje in senožet: čigar je dom?"

Črni študent je samo privzdignil obrvi in je molčal.

"Takole je borej, premisti: Štirideset let sem delal na tem svojem domu; če sam poklekneš, natanko pogledaš grudo, pa boš videl, da je moja, pa boš spoznal mojo kri. Tudi če pogledaš na hišo, se bodo v mojem imenu pozdravljala bista zelena okna. Kako borej misliš?"

Študent je skrmel in molčal.

Jernej je upognil hrbet globoko, nagubancil je čelo in je položil kazalec na kazalec, da bi natanko razložil in razkajal.

"Tako je namreč! Prisel sem pred štiridesetimi leti - odkod? Iz Racije, se mi godi - ~~in sem postavil hišo. dom, bja pogledaj, bja pod klanc!~~

iz Resja sem prišel! Preveč nas je bilo,
 pa sem se napotil; dolgo je že, tudi
 ne sanja se mi nikoli več, ne o
 materi, ne o bratih; in če bi nama
 zdajle prišli nasprodi, bi jih ne po-
 zaravit... Glej, in sem prišel in sem
 ustvaril kisti dom - tja pogledj, tja
 pod klancem!"

Študent je pogledal in se je začudil.

"To je Sitarjevo ... kam!"

"Katerega Sitarja, vprašam? Kod
 si se klatil, da ne veš? Umrl je,
 včeraj smo ga pokopali! Jaz sam
 sem še ostal, poslednji gospodar!"

"Kam se je izgubil mladi Sitar?"

"Opri se, kam stoji, pred hišo;
 pogrnaj ga, ker stoji tako moško...
 Bez naraj, nič hudega o njem: dober
 delavec bi bil, le malo preveč pipe
 in nagle jeze je... Nikoli ga ne bom
 podil od hiše; naj se očeperi v
 božjem imenu, saj je mlad!"

"Kako bi ga podil od hiše? On
 je gospodar po očetu!"

Jernej je nejevoljen skrekel z glavo

bo sejal in bo žet: gospodarjin žeter
in kruh, žernejin kamen; žernej bo
kosit in žernej bo mlakil, žernej
bo spravljal seno in slamo, in bo
bo napolnil skedinj in ~~kapalce~~
podskrežje in klev: gospodar na
mekko posteljo, žernej na trdo cesto,
postarala se boata gospodar in
žernej: gospodar bo sedel na papirku
in si bo palil pipo in bo prijetno
dremal; žernej se bo skril za klev
in bo poginil na gnili stelji.

Tako je naredila posvetna postava.

Bogja zapoved pa je naredila:

krpi krivico, žernej, in kadar se
ndari sood na desno lice, ponudi
mu še levo; in če ti ugrabi sukajo,
daj mu še srajco!"

"Lafes!" je vzkliknil žernej, "Bog
ni naredil krivice!"

Morda je seglo študentu sočintje
v srce, zakaj ni se več smejal.

"Žernej, ne pretekaj se s krivico
in pravico, ne s postavit in bogjih
zapovedih; tudi jaz sem se pretekal,
pa zdaj nimam ne doma ne ~~gleda~~

Človeka. Šlobel sem razložil ljudem krivico sveta in postavlja, pa so me pogrnali na cesto, pundačja. Tri krivice, Jernej, in je ne imenuj! Vanj se, poklekni pred gospodarja, skleni roki in ga prosi za ponižen kos kisle hiše, ki si jo sam postavil, za skarjo kislega kruha, ki si ga sam pridelal. Tako stori, pa boš ubagal posvetne postave in božje zapovedi!"

Jernej je počasi zmajal z glavo. "Krivico si krpel, pa ti je legla na srce, da govoriš nesramne in brezbožne besede. Ampak ker si krpel, stopi k meni, kadar boš sunden in lačen: postelja bo sam gate in glica!"

Tako je rekel Jernej, pri srcu pa mu je bilo hudo in težko.

In sta šla vsak po svoji poti.

V.

Tred krčmo je stal župan, goleroč, debel in vesel.

"Kam, Jernej?"

"K tebi, župan, po opravkih!"

Skopila sta v krčmo; Siroko je sedel župan, Jernej pa je stal.

"Zdaj poslušaj, župan, kakor si bom povedal, ~~se~~ presodi po pravici in postavah! - Tole mi je rekel mladi Likar: pojdi in išči si gospodarja drugod! To je rekel Jerneju: detal si dovolal game, pojdi zdaj in išči si drugod poslednje poslednje! To je rekel starcu: pomlad si mi dal in poletje si mi dal in jesen; vse sem spravil v skrambe, da so polne do strope, ti pa pojdi zdaj na gimo, kamor te še porosa stare noge! Jaz nisem oral, tako je rekel, nisem sejal in nisem žet, ampak svojo bogato žetev bom spravil; jaz bom jedel pozrco, ti pa glej, če najdes pred pragom skorjo, ki jo je soluce posu silo. Ti si nam pripravil jed in pi jaco, ti si nam pogruvil mizo; zdaj pa na tla poklekni, Lazar, ter lovi drobtine! Tako je rekel in nič

ga ni bilo sram! — Kje je zdaj pravica in postava, do razsodi, župan!"

Župan je namršil obrvi, nagnil glavo in njegov pogled ni bil več vesel, ne prijazen.

"Dolgo si govoril, bil bi kratko povedal: Litar te je spodil iz službe!"

Jernej je položil klobuk prdece, naslonil se je ~~na~~ na mizo s pestmi.

"Kako spodil? Kako bo klapec podil gospodarja? Kdo je gradil tisto hišo, da je zdaj velika in imenitna? On ali jaz? Kdo polje grozil s svojim blageslemljenim pestom, kdo širil polje, senožet in gozd visoko v hrib, globoko v dolino? On ali jaz? Kdo je ustravil to bogastvo s svojo veliko močjo? Jaz, ki sem stal na polju gol in puden — on, ki je ležal v plenicih in kricah? Kdo ima pravico, da pravi: gadeni culo na pleča in pojdi brez slovesa, jakaj velik je svet? Jaz ali on? Razodeni pravico župan, razpleži postavo!"

Župan je naslonil plečati krbes

na klop in je gledal mrko.

"Kaj hočeš, Jernej, so povej! Čemu si prišel?"

Jernej je pravnel bolgi živeti in se je zacudil.

"Po pravico sem prišel! Kisem se prišel prebit ne kruta ne postelje! Pogledj postavte, rappačati pismo in rapodeni pravico! Tvoj pesel je!"

"Kaj hočeš?"

"Kar sem povedal!"

"Gospodar se je spodil iz službe?"

"Kaderi gospodar? Iz katone službe?"

"Ne budali, Jernej! Star si, pa si je neumen, nič ti ne pamerim! Zakaj se je spodil?"

"Kdo spodil? Odkod?"

"Pojdi, Jernej, postirjem pripovedovat svojo zgodbo, če ne maraš pametne besede! To razloži, drugoga ne vprašam nič: kaj misliš zdaj, Jernej, ko nimaš ne doma, ne gospodarja? Kam pojdes?"

"Kam se pojdem?" je vprašal Jernej počasi in je široko odplul oči.

"Tako je! Odpri ušesa in nikar ne zijaj: spodil se je iz službe,

ne doma nimaš, ne gospodarja - kam
glej?"

Dolgo je molčal Jernej, preden je
izpregovoril.

"Kaj je to postava in pravica?"

Župan se je razjezil.

"Ne beceraj s pravico in postavi -
kaj je pravica in postava, kaj so te
reči klapca in kaj ga brigajo! - Zdej
se govori s tejo stvarjo: kam nameriš
svoje stare noge?"

Jernej je sklonil glavo, srepo
in natanko je pogledal.

"Torej, tako je zdaj beseda, tako
je napisana: klapcu ne pravice, ne
postave!"

"Nisem tako rekel, nikjer ni
tako napisano - ne obrekuj! Gospodar
je gospodar in klapca je klapca; in
če reče gospodar klapcu: poveži culo,
vstani in pojdi, je klapcu ukapano,
da vstane in gre po svoji poti. Tako
je bilo od nekdaj in tako bo
na vse večne čase, kaj drugače bi
bil svet narobe. - Ali se ni sram,

da ti moram take reči razlagati. kakor stroku, ko imaš križev že dobrih šest?"

Jernej je gledal v slo in je premišljeval
 "Da borej povržem culo in vstaneu
 in grem!"

"Da greš po svoji poti!"

"To je pravica!"

"To je postava!"

"Ampak še ti mi povej, učitelj
 in župan: kako bom pa v culo
 povil in povezal svoje delo, kako
 bom spravil vanjo štiridesetero
 let? To mi razloži, pa pojdem!"

Žares se je sedaj razgljubil župan
 in je s pestjo udaril po mizi.

"Ali si prišel norce brat? Žberi
 paglavce na cesti, pa jim pripoveduj,
 da se bodo smejali, da ti bodo
 jeziki kazali in se vlekli za ukanjo!
 Z odraslimi ljudmi si opravil, še
 med babe ne sodiš več!"

Jernej je čudoma poslušal.

"Še včeraj so bile vse drugačne
 tvoje besede, župan! Vse drugačen

je bil tvoj prijatelj in se svoj obraz, se mi zdi, je bil drugačen! Kako čudno je, da se človek izpremeni kar pred očmi, ob belem dnevu - še včeraj je bil, pa ga ni več, nekdo drugi sedi tam! Kaj sem ti storil, da mi pljunješ v lice, ko si me še včeraj krščansko pozdravljat?"

"Ničem ti dolžan ne besede, ne odgovora, klopec! Ne delaj nadvleže ne meni, ne občini; poveži culo in se spravi po svojem poslu!"

Tako je rekel župan in je vstrel.

VI.

Ko sta se Jernej in župan tako pogovorjela in prerekala, so prikajali v krčmo ljindji.

Tu ko je bil Jernej ves ujačen, se je skrenil k njim in je izpregovoril.

"Jdaj ste slisali, ljindji božji; jdaj presodite! Po vesti vas uprašam, miker se ne prenažlite z besedo!"

Raznate me vsi in kakor ste mojji,
 ste bili mladec in stročan, ko sem
 je oral in žel in kocič. Moj dom
 je stal, moje polje je zorelo, ko
 niste imeli doma ni v materinem
 delem! Tam gori je moj dom, tam
 pod klancem, vse tisto polje je
 moje, dobi do potoka, gori do
 kriha; in moje so tiste prostrane
 senožeti in moj je tisti gozd, ki
 gleda s kriha levan! Kdo je tam
 delal, če ni delal Jernej? Kdo je
 ukazoval klancem in deklam, če ne
 Jernej? Kdo je priklical iz nebes
 božji blagoslov, da je vraslo to
 gostvo iz kamna, kakor drevo iz
 gorčičnega ~~semena~~ ^{gna}? Kdo, če ne
 Jernej? - Zdaj je stiri deset let, zdaj
 je vse obdelano, požeto in pokoseno
 in spravljeno - Jernej, zdaj si opravič,
 zdaj poveži culo in pojdi! Tako
 se je zgodilo: bodite vi moji sodniki,
 ljudje, premislite in presodite!"

Ljudje so gledali, nekateri so
 se smehljali, vsi so molčali. Jernej

se je ogiral od obraba do obraba in strah ga je bilo.

"Zakaj molčite in me gledate kakor bečica in nadležnega popotnika? Ljudje Kročanski, le molčite; ne bantko premislite, ne prenačitate se z besedo in sodbo! Tam sedite po vrsti, vi perotni možje, moji pravični sodniki; razložil sem vam svojo pravdo, kakor se je vrtila od začetka do konca; ničesar primaknil, ničesar izpustil; vi pa zdaj premislite, spoznajte resnico in jo razodenite!"

Vejačev se je zasmejal in je rekel:

"Ali se ti je zmešalo, Jernej?"

Jernej ni razumel, široko je gledal.

"Čemu take besede? Nisem se uprašal o svoji pameti, o svoji pravici sem se uprašal! Pa če bi bil norec jaz in bi nečedne burke uganzjal pred nami, v zabavo nam in po hujšanju: moja pravica bi ostala takšna, kakor je. Tudi norec ima pravico!"

"Kaj razloži, kaj se je zgodilo!"

je rekel Salander. "Če je znorel, ni znorel na lepem!"

Pa je osorno izpregovoril Jupan.

"Kaj bi se bilo zgodilo! Odpovedal mu je Libar - gospodar je odpovedal klapcu, do se je zgodilo!"

"Jernej odpovedal?" se je začudil Salander. "Ni lepo, da mu je odpovedal, na stara leta odpovedal! Gre mu kot za pečjo in žlica pri skledi! Če oslepelega konja bi ne pogнал iz kleva!"

Jernej je visoko vzdignil kosale obvi.

"Karko - oslepelega konja? Ne gre se za miloščino in za ubogajine, za pravico se gre! Če je človeška postava in božja zapoved, da mi ukáže: zdaj, ko si doedel in ko se je nagnil večer, poveži culo in pojdi, kamor ti je pot! - za to se gre!"

Kmetje so se spogledali in so molčali.

"Ti govori, Salander!" je rekel

Jernej. "Ali je to Človeška postava
in božja pravica?"

"Tako ste ga slisali!" se je ga
smejati znan. "Odgovorite mu!"

Fr. Salander je odgovoril.

"Človeška postava je in božja
zapoved, da klapec ubogaj svojeje
gospodarja! Ampak tudi je postava,
nikjer zapisana, povsod veljavna,
in tudi je Kristusov ukaz, da
ne jeni gospodar klapca od hiše,
kadar ti je dozlufil in je star
in nadložen! Ti, Jernej, pa pojdi
sam, pa mu razpleji in se te bo
nemilil!"

Jernej pa je uprožil in je govoril
nazlas.

"Ni na vrata nemiljenja, na
vrata pravice srkam, da se mi
odpro nastekaj! Ni berac in po
potnik, kdor je gospodaril škiri:
deset let; ni brez doma, kdor si
je sam dom postavil; ni mu
treba prositi kruha, kdor je
sam obdelaval prostrana polja.
Ti, ki si delal - svoje je delo:

So je postava! Nasel bom pravico,
dodeljena mi bo; ~~veti~~ če mi je
vi ne prisodite, sodniki ~~ne~~
nespametni, krivični: velik je
sved, mnogo je sodnikov nad vami;
nad vsemi pa je Bog!"

Kmetje so gledali mrko, župan
se je posmehnul.

"Premišli, Jernej, preudari in ne
premagli se!" je počasi izpregovoril
Salander. "Kar je sved naredil, ti
sam ne boš preuvedil! Če sta se
sprla z mladim gospodarjem in se
ti ne da pravic - morda bi se
našli zate kot v ubojni hiši, čeprav
nisi iz naše občine. Dolgo si bil
med nami; ni dreba, da bi na
cesti poginil!"

Ves, kakor je bil visok, je
vzprepetal Jernej od srca.

"Na cesto me je pogljal, vi
pa ste me še s sramoto obtili!
Pravice sem šel iskati, sodniki pa
so se mi smejali! - Negodnike pa
klepajte tja, v ubojno stajo, pijance,
~~in~~ ~~katane~~ ki so bajto zapili in

slabosti, ki so jim na starost dolgi
prsti odpovedali! In tudi zapirajte
vanjo sodnike, ki so postavili oplju-
vali in pravico ostričili! Pa še
tiste najhujše, ki so se posmejevali
starcu, namesto da bi se mu odtri-
vali do tal!"

Tako je rekel Jernej.

Takrat so se razjezili kmetje in
so govorili vsi vprek in so kricali:

"Nekaj, klapec!"

"Ne gmerjaj, klapec!"

"Znorel si, klapec!"

"V keho s klapcem pundažjem,
ne v ubožno hišo!"

"Bojdi, klapec, kamor ti je pod!"

"Odpri mi dur, klapcu, odpri
mi, župan!"

"Odpri mi jih nastejaj!"

In župan je stopil k Jerneju.

"Hodi z Bogom, Jernej; gadošč
hesed!"

Jernej se je oprl naokoli; samo
glas se mu je sresel, pa miru
je bil njegov obrat.

"Odpuščam vam, krivični sodniki,

kakor je Bog odpuščil onim, ki so ga preganjali in kleli!"

Povesil je glavo, siko je odprl duri, siko jih je zaprl za seboj.

VIII.

Ko je stopil Jernej na cesto, je pomislil:

"Tako je rekel župan: Zberi paglavce na cesti in jim pripoveduj svojo ~~to~~ pravdo, yabo da se ti bodo smejali in da se bodo vlekl. za sukrujo! Iz neprijazne besede je govorila bistra pamet. Česar ni spaznalo srce odraslih, ostkranjeno od človeških krivic, bo bo spoznalo ~~se~~ nedolžno srce, še polno božjega blagoslova!"

Im Jernej je šel in je zbral paglavce na cesti, kakor jih je videl in srečal. Im ko so prišli, rado, vedni, prešerni in veseli, jim je razlagal svojo pravdo.

"Imel sem hišo, stroci, sam

stoji, pod klancem, bista bela
 z zelenimi okni; pa so mi jo vzeli.
 Zidal sem dolgo let, glejte, otroci,
 star sem že in nadložen, in ko sem
 dožidal, so prišli in so rekli: na,
 Jernej, zdaj pa pojdi! Otroci ljubi,
 tudi polje sem imel: vse bisto je
 bilo moje, kar pregledate od kribe
 doli do potoka; pa so mi vzeli.
 Od začetka je bilo samo bistih
 par njivic tam za hišo; jaz pa
 sem širil svet in sem ga množil,
 s plugom in ~~travo~~^{brano}; in ko sem dovedel,
 so prišli in so rekli: na, Jernej,
 mejniki so postavljeni, zdaj pa
 pojdi! — Otroci, mladi moji, ne
 dolžni, povejte mi, če je to postava
 in pravica!"

Otroci so se čudili, nato so se
 veselo zasmejali.

"Daj mi krajcar, Jernej!" je
 zaklical bosonožec.

"Na krajcar, nič se ne boj, nikar
 se ne skrivaj! Vzemí krajcar, pa
~~povej~~ pa odgovori po pravici, kar

sem uprašal!"

Bosonežec je plako iztegnil roko, stisnil je krajcar v pest in je pobežnil.

"Bog s teboj, malič bosopeti, pre-šerni!" se je nasmehnil Jernej. "Pa mi povej ti, ki stojis pred menoj, ki si vse slisal in ki modro gledas: kako je v tej pravdi pravica in postava? Kako po svojih mladih mislih, neostkrunjenih?"

"Se meni daj krajcar!" je rekel fant s počasnim, čudno globokim glasom.

"Kaj krajcar se ti, naš dva; takej bogat je Jernej, ki je delal štirideset let! Pa povej, kakor sem uprašal!"

Fant je spravil obadva krajcarja, umaknil se je za korak in je zaklical s prav tako počasnim, čudno globokim glasom: "Pijanec!" Nato je šel in se je spiral, se ne stopi Jernej za njim.

"Bojdi, mlad si in neupameten, Bog bo potisnil oči!" je rekel

Jernej in je bil žalosten.

Velika je bila gruča okoli njega in kolikor dalje je šel, toliko večja in veselejša je bila procesija.

"Le hodite, stroci, z bogatim siromakom, le verno poslušajte njegovo pravdo! Razparana njiva so naša srca, naj pade seme vanjo, da bo klilo in zorelo nekoli! Nič ne škodi, če ste veseli in rappašeni; bistega se bojte, ki mrko gleda in počasi hodi! Tudi jaz sem razgovoril in sem plesal, da je bilo veselje; dekleta so me gledala in fantje so se me bali. I pustijo bi bil takrat izkopat svojo pravico, kakor jo krabijo s pestjo!"

"Japlesi, Jernej!" so zavpili stroci. In kakor je Jernej šel v veseli gručici, v ~~plesu~~ ^{poskocih} procesiji, so bile nenadoma lahke in ~~poskocih~~ ^{mlade} njegove noge, celo zagibal se je v bokih.

"Slej, Jernej pleše, Jernej je pijan!" so kricali stroci; pred njim so plešali, pa njim so se zabavali vanj. Jernej si je ~~šel~~ ^{šel} potno celo

z rokavom, postal je sredi ceste in se je vrtel po strocih.

„Zdaj pa malo nehajmo, ljubi moji, dovolj je norčije! Ne pravice, ne krivice ne poznajo več mlada srca, Bog jih * blagoslovi; ker sama pravica je v njih, še ne ostrunjuje od vsega spoznanja in od vse bridkosti. Kakor jaz do te popne jeseni nisem poznal krivice, dokler je nisem padel na svoja pleča, da hodim zdaj po svetu in iščem, kje bi jo odlegil. Ne dodeli vam Bog, ljubi moji, da bi kdaj raj ločevali, kaj je naredila pravica in kaj so ljudje storili! Ne dodeli vam Bog, da bi spoznali pravico, zakaj krivice bi občutili!“

Jernej se je spotekel, klobuk mu je padel v prah; zakaj nekdo ga je bil sunil od zadaj; otroci so večno vzkriknili, Jernej je pobiral klobuk.

„Teža mi bilo treba, otroci! Star sem že in nedolžen, ne morem se igrati z vami, ne morem postkakovati, kopolcev preobračati!“

Tu ko je stal globoko upognjen in
 je pobiral klobuk, se je nenadoma
 pognil na kolena, z rokami v prah;
 procesija se je razprošila, otroci so
 stali kraj ceste, smejali so se in
 so čakali. Počas se je updignil
 Jernej in si je stopel prah s kolena;
 njegov obraz je bil ves upal od
 strahu in bridkosti.

"Bog je patienil oči, otroci,
 tudi jaz jih bom patienil! Kako
 bi spoznali krivico, ko je še niste
 občutili? Bog z vami in usmiljenje
 njegovo!"

"Padel je Jernej, na tla se je
 pognil pijani Jernej!" so kriceli
 otroci.

Tedaj je pripočel kamen, padel
 je Jerneja v koleno.

Jernej se je uprl in se je hudo
 gacundil.

"Bog vas varuj, otroci! Kaj počete,
 ljubi moji?"

Pa je pripočel kamen od Druge
 strani, padel je Jerneja v čeljust
 in je presekal kožo, tako da se je

prikapala kri.

Jernej je vzblepetal od čudne groze, razprostrl je roke.

„Otroci, ljubi moji, kaj sem vam storil?“

„Kri!“ so zavpili otroci, ter so preplašeni poskakali preko jarka, bežali preko polja.

Iz gručice pa se je izvil droben, debelozglav, kodrolas deček; se krilo je ussil in hoo je bil. Iz drobnimi koraki, ihté in kričé je tekkel k Jernejju, objel ga je okoli kolena. Jernej ga je pobožal po kuštravih kodrih, po objokanih licih.

Zvedril se je Jernejju obraz, oči so se mu zasvetile.

„Samo ti si prišel, fantič koder, lasi, samo ti si me stisnilo, nebo, gljenče malo! Pa bodi ti moj besednik, moj pravični sodnik!“

Orok je ihtel in se je tresel.

„Mati, mati, mati!“

Prišla je ženska, vzela ga je v naročje.

„Kaj so mi storili?“

"Krivico je občutil, on sam! Vsi bogji blagoslovi s teboj, ki moj namiljeni sodnik!" je rekel Jernej.

Odrok pa je skrival objokani obraz na materinih prsih, samo se Liko je ihtel in jecjal.

"Mati, mati, mati!"

VIII.

Jernej se je napobil po culo. Pred hišo je srečal Litarja, pa ga ni pogledal in tudi Litar je skrenil glavo.

"Samo po culo prihajam, samo po culo!" je rekel Jernej in je gledal predse, kakor da bi se pogovarjal s hišo, ne s Litarjem. "Nič drugega ne bom ~~pre~~ pobral, ni potreba zaklepati hiše in kaviče!"

Stopil je v vežo, šel je po lestvici v svojo izbo, ki si jo je bil nekdo sam izbral in pripravil pod streho. Postelja je bila tam, razpelo in mlek nad posteljo, drugega nič. Na klinu je visela prazniška obleka,

v košen pod klopijo je bilo spravljenno perilo. Postelja je bila pregrajena s pisano plahdo, ki mu jo je bil prinesel rajni Martin iz turške vojske za spomin. Na plahdo je položil najprej prazniško obleko, nato perilo; ko pa je začel zgibati plahdo in rezati culo z nožem svojo, se mu je storilo hudo pri srcu. Zgrabilo ga je v prsih, vzdiglo, nilo se mu je v grlu, čudno kakor nikoli. Jalo je jernej pokleknil pred rappelo in se je pokrival in se je sklonil globoko, tako da je celo naslonil na blazino.

„Očenas, kateri si v nebesih ... tvoje pravice iščem, ki si jo postal na svet! Kar si rekel, ne boš sporekel; kar si napisal, ne boš izbrisal! Ne v ljudi ne župnam, ne v svojo pravico ne župnam, v tvoje pismo župnam. Očenas, kateri si v nebesih ... neskončno si namiljen, daj beracu v bogajme; neskončno si pravičen, daj delaven plačilo! Oblagodari klapca, ki je pravice lačen

in jezen, rasciti ga in naproji! Samo
 ukazi, pa bo živa svoja beseda in
 bo napolnila vsa srca, da bodo
 spoznala pravico!... Očenas, kateri
 si v nebesih... ne izkušaj jih predolgo,
 dostakni se s ~~protom~~ njihovim očem,
 da bodo čudežno izzrele; in
 tudi svojega blazna ne izkušaj pre-
 dolgo, ker je že star in nadležen;
 in potolaži ga, ker je potrt in slab
 od bridkosti! Očenas, kateri si
 v nebesih..."

Tu Bog ga je potolažil in bridkost
 je izzinila in mirno je bilo njegovno
 srce.

Tako je Jernej vstal, radil je preko
 rame culo in škornje, vzjel je v roko
 grčavo romarsko palico in se je napotil.
 Na pragu se je pokrival.

"Srečen hodi, Jernej, če je božja
 volja, da nastopiš to pot; in srečen
 se povrni!"

Od daleč je ugledal Sitarja, ki
 je stal kraj senožeti.

"Odpusti jim!" je rekel Jernej
 v svojem srcu in je izbežnil roko

v slovo in pozdrav.

"Brez souvažtva na pot; če je je v srcu souvažtvo nego bridkost; brez souvažtva s pota - obe roki mu stisni; pozdrav, ga roko ga pelji v hišo, kakor sina, ki je zablédil!"

Še se je oprl na hišo, in po polju, po senožetih, lokah in daljnih pašnikih, in je šel v dolino.

Velika in lepa hiša je sodnija, sredi brga stoji v Dolini, dolgo vrsto oken ima, visoka vrata in nad vrati: cesarskega orla.

Čudno in silno je bilo Jernej, ko je stopil v ~~sega~~ prostorno vežo; strah ga je bilo bistlega kraja, ki je bil poln jeze in kletev, hudih in krivičnih prava in krivih priseg.

Naproti mu je prišel služabnik, sakljat, upognjen starec, ki je nesel pod perzduho velik zveženj rumenih papirjev.

"Bez dan, Iohes dan!" je rekel Jernej in se je odkril.

"Kaj bi red?" je vprašal služabnik godrnjaje in je premeril Jerneja s čemerim in nepriznanim pogledom.

„Kaj ta bi rad?“ se je nasmeheknil Jernej in je gledal ^{suhihatega} ~~na~~ služabnika globoko doli, dolz do stopa, kakor je bil. „Kikegar ne mislim spraviti na vislice, verjemite! Kaj bi človek po nepotrebnem žalil človeka? Drugi naj se pravedijo, drugi naj prisegajo in kolnejo, Jernej se ne bo pravedel! Se poslušajo naj in naj razsodijo, brez jeze in brez plega!“

Žacuden in plovoljen je gledal krivencasti služabnik.

„Kaj blebeciš? Koga iščeš?“

„Pravičnega sodnika!“

Služabnik se je namrgodil, pokazal je z dolgim kapalcem na stopnjice in je šel.

Culo in škornje na rami, palico v roki, je stopal Jernej govajci po semnih stopnjicah. Prišel mu je nasproti majhen, kovčičast kmet, ki je mahal z obema rokama in je bil v obraz ves zaripljen od jeze.

„Razbojnik! Razbojnik! Razbojnik!“
 Jernej se je hudo žacundil.

„Kdo je razbojnik?“

Košičasti kmet je hitel mimo in ni nič odgovoril.

"Jezovita človek!" je pomislil Jernej in je gnajal z glavo. "Med pravične sodnike je šel, pa je našel raj" bojnike!"

Stal je na hodniku in ni vedel, na katere duri bi potrkal. Tu ko je stal in gledal, so se odprle duri nastejaj. Želo belz in želo suh človek, črno oblečen, kospjehrad, je stopil iz izbe, šel je mimo in je pustil duri odprte.

S klobukom v roki, plah in rado veden, je gledal Jernej v izbo. Tam za leseno pregrado, za velikim, s papirji obloženo mizo je sedel sodnik; debel, plešast gospod z dolgimi brki in nejevoljnim obrazom. Za drugo mizo je pisal mladi pisar.

Sodnik je vzdignil glavo in je pogledal postrani na Jerneja.

"Kaj pa je?"

Z spreznim korakom je prestopil Jernej prag.

„Pravice iščem, krivico sojnim!“ je rekel Jernej. „In mislim, da sem prišel na pravi kraj!“

Pisar je nekoliko skrenil glavo in se je nasmebnil, tudi sodnik je pringzdignil obrvi.

„Le kaj povejte!“

Jernej je purnil culo in škoruže na klop, stopil je k pregraji in se je nestrnil naujo z obema rokama.

„Sodnik, jaz nisem hudoben človek, nikomur ne privoščim zlega, tudi bistim ne, ki so mi po krivem storili. Pravico meni, drugim ne krivice in ne hudega poverčila — to je pravda po božji volji! Jabo ne maram, da bi gnali Pidarjer iz hiše, s culo in škoruži na ramah, kakor sem šel jaz; kaj šele, da bi ga ukle, pali in ga gnali skopi vas in ga metali v ječo! Tudi škerebi ga ni treba pred drugim ljudmi, gakej ugaljen bi bil — naj sam opravi s svojo vestjo! Pravico komur pravica — krivicnemu pa usmiljeno priznanje in odpuščanje!“

Strmela sta obadva, sodnik in pisar.

"Kaj se ti blede, slovek Kročanski?" je vzkliknil sodnik. "Kaj nisi ti ~~ti~~ Litarjer Jernej s kribo?"

"Tisti sem!" je pokimal Jernej urno. "Štirideset let sem že tisti - Litarjer Jernej s kribo! Ampak mladi si je zdaj nekaj izmislil - recimo, sodnik, da si je le za ~~za~~ salo izmislil, le iz porednosti in prešernosti: na, Jernej, je rekel, poveži culo in vzemi romarsko palico in pojdi! Ne, recimo, vohi kupavat, ali seno prodajat - semveč na levo pojdi, ali na desno, ali kar naravnost, kamor se ti post ~~za~~ bolj zlagna zdi; in nikoli se več ne poveni! Zdi si star in ker ti je kibel že upognjen, ker se ti kolena že krečejo - zdaj pojdi! Tako je rekel - vi pa odprite bukve, sodnik, in razsodite po pravici!"

Pisar se je nagnil preko papirjev in se je smejal, da so se mu pleča lusta; sodnik je nagubancil čelo.

"Kaj torej hočeš tukaj? Čemu"

si prisel?"

Od čuda je odprl Jernej neta in je molčal.

"Čemu da si prisel?" je vprašal sodnik tako soorno in je gledal tako mrko, da je Jernej izpustil pregrajo ter upognil brbe še nižje.

"Kaj sem razložil svoje zgodbe po vrsti, brez laži in brez slepšav: tako se je godilo in nič drugače.

Kaj bi se pripovedoval, čemu bi prežvekoval? Vaša je sodba in beseda, ne moja! Vi ste zdravnik; pokazal sem rano, pa jo zacelite!"

Zmirom bolj se je čudil sodnik in zmiron bolj soorno je gledal; tudi pisar se je smejal zmiron bolj.

"Ne ulegnem, moj," je rekel sodnik, "ne ulegnem," je rekel, "da bi se pogovarjal z nami o steklem polju in o jari kaci! Kar imate povedati, če kaj imate, povejte brez ovinkov, drugače pa se izgubite!"

Tako je rekel sodnik, Jernej pa ni razumel, prestopal se je z nože na nožo, popraskal se je pa ussossou in ni vedel kaj bi.

„Kako, sodnik? Če stopim k s^{ta}“
cunarju, da bi kupil sobaka - kaj mi bo ponujal soli? Prisel sem uprašat ga pravico, ni pa: čemu si prisel? Razložil sem svojo pravdo, ni pa: kaj blebečes? Nisem prisel kupovat soli, gluhⁱ s^{ta}“
cunarji, sobaka mi dajte!“

Vrnil se je čemeru sukhljati slugarbnik z drugim, še nečijim žvežnjem papirjev pod pazduho.
„Ti, Krušnik,“ mu je ukazal sodnik, „primi tega človeka za roko in mu pokaži, kje da so stopnjice in ~~to~~ kod se ga pride na cesto!“

On res je prijel sukhljati slu^{ga}
garbnik Jerneja za roko, tako ^{krepto} ga je ~~stisnil~~ ^{stisnil}, da se je Jernej začudil: „Glej, baka spetka!“
Naglas pa je rekel Jernej:

"Tudi nad seboj, krivični sodnik,
~~se~~ so se sodniki; in nad vsemi
 je Bog!"

Vzel je culo in štoruže in palico
 in je šel. Pred stopnjicami pa se
 je urnil in je stopil z dolgimi
 koraki še enkrat pred ~~se~~ pregrajo.

"Zdaj vem, krivični sodnik,
 zdaj vem, kaj je rekel tisti kmet -
 Bog ga je razvedlil! Ne kraj
 pravice - proklet je ta kraj, zavest^{ice}
 krivičnih pravi in krivih priseg!"

Zamahnil je z roko, se je hotel
 reči, slugabnik pa ga je sunil
 preko praga.

IX.

Večerja se je, ko je pomislil
 jernej, kje bi počival.

Jasen in topel večer je bil,
 komaj soliko je pihal veter, da se
 je narahlo zibalo na senožeti in
 da je tihó pošumevalo v gozdu.

Tja se je napotil jernej, kjer je

pozdravljat s triha smrekov gaj, prijazna
Ticnica, zavetisce in solazka vseh
paljubljenih in vseh ~~pa~~ brezdomnih.
Mimo polja se je vila plozina pot,
preko pasnikov ~~in~~ v zelenu reber.

Pocasi je stopal jernej, ker je bil
bruden in ker je bilo njegovo srce
bridkosti polno. Tiste velike in
hude bridkosti, ki je obšla nekdo
samega Lina človekovega, ko ni imel
kamar bi glavo položil.

"Če sem kdaj žalil katerega
izmed vas," je pomislil jernej,
"izmed vas katerega, ki blodite
po svetu brezdomni, naj se ne spo-
minja name s hudo mislijo! Vi
brudni popotniki, bolj brudni od
krivice nego od strmega pota, če
sem kdaj katerega izmed vas podil
od hiše, naj me ne kolne v svojem
srcu! Težka je naša butara; komaj
sem jo zadržal, če se sibiho kolena,
kloni glava do prsi. Kadar pa
odležim nekdo, kadar bo ~~kdaj~~
zadržati pravične kazni bozje,

sakrat le pridite, vi blagoslovljeni. od nesreče in bridkosti: odprta vam bo hrana, miza # bo pogrnjena, pri pravljem stol!"

Kraj goveda je odložil culo, legel je v travo. Vsa lypa dolina je bila v senci; tudi Betajnova, na oni strani ob plojini rebrice sloneca, je ~~je~~ dremala. Gospoško se je svetil beli Litarjev dom izpa jablan; zdelo se je Jernej, da mu mežika, da ga preserno po zdravlja.

"Se ti zadremaji!" je rekel Jernej. "Zadremaji, pa naj se ti nikar ne sanja o krivici! Lepo se pripravi, da me v svatovski oblačilu sprejmes nekoc in pozdravis! Ni jepe me vodi med nama, ne pojdiva narazen z gudim pogledom in kudo besedo - blagoslov bozji s teboj!"

Tako blage in nemiljene so bile njegove misli, bridkost njegovega srca pa mu bila manjja. Zakaj

samo je bila naokoli in uprčilo se je; v smrekah je šumelo, tam so se pogovarjale blodne duše.

"Bog vam dodeli počitka in to, lažbe!" je molil Jernej. "Kakor je pravičen, tako je usmiljen; nam vsem pride ura, ko boste gledali njegovo glorio; in ura pride tudi meni, grešniku!"

Po slepi je prišel neverni študent, ngleadal je Jerneja od daleč in se je napetil naravnost k njemu.

"Kako se počutis, Jernej, ob romarski palici?" je vprašal.

"Bog je vedel, zakaj mi je naložil breme - kdo bi se prerekal z njim?" je odgovoril Jernej.

Tudi študent je legel v travo.

"To je namreč moj dom, kjer ležis!" je rekel. "Velik je ta dom, brez zidov in brez mejnikov; ni streha, da bi se ~~sklona~~ sosed umikal sosedu, za vse je dovolj prostora! Tudi streha je visoka; kakor si dolg, se ti ni streha

prisklanjati! In vse do prostrano bogastvo brez davkov in brez Jokla!
 Ne prisegujiva se, Jernej: kjer so ljudje krivici, ^{nam} je Bog pravičen! dala so nama palico, pokazali so nama nezageljeno pot - Bog pa nama je odprl dom, tako imeniten, kakor ga je dodelil samo popotniku in romarjem!"

Jernej se je oprl nanj z usmiljenim ocesom.

"Velika je bila pač krivica, ki si jo skusil, težka je pač bridkost, ki jo nosiš v srcu! Kako bi drugače govoril besede, ki se ti samemu rogajo v obraz, kako bi imenoval Boga, ko ne misliš nanj?"

Comolčal je študent, gledal je v nebo, ki se je tiho hemnilo, nato se je nasmehnil.

"Več usmiljenja je imel Bog z menoj, nego s teboj, Jernej! Meni je razodel krivico od začetka, tebi šele navsezadnje. Jaz sem živel v gnobi komaj pol ure, ti celih

povej: kod pa boš iskal teli pra-
vični sodnikov?"

"K bistim pojdem, ki so poklicani,
da sodijo po pravici in postavi.
Bog je poslal pravico na svet in
ni pustil, da bi jo ljudje zable-
pali v skrinjo; ~~ne~~ tudi ne pusti,
da bi očitno pljuvali na njegovo
zapoved! Bog je usmiljen, ne
bo do zadnjega izkušal klapca
Jernejja, ki mu nikoli ni storil
zatega!"

"Trdna je tvoja vera, Jernej; in
velik bo greh, ki ga bodo storili
nad teboj! Čakal bom, Jernej, da
se pournes. Rad bi se videl, rad
bi videl starca, ki bo stal sredi
ceste razcapan in zoleglar in bo
preklinjal, odraslim v pohujšanje,
obrokem v zasmeh. Se bo povej,
Jernej: kaj boš storil, kadar se
pournes in ne bo pravice ne pri
Bogu ne pri cesarju?"

"Kaj bi ti storil, študent, če
bi zdajle kar ne bilo več tega

Pravico hočem sebi in drugim in vsem - krivice nikomur!" pag. 49 sig. 4.

"Ali boš kaj opravil?"

"Bom. Veliko je sodnikov na svetu, postava pa je samo ena!"

"Prav nič ne boš opravil!"

Kmet se je tako močno okrenil proti Jernejju, da je nabegnil najeti in se je koleselej skoraj metaval.

"Če hočeš poslušati pametno besedo, klatec, poslušaj: skoči takoj s koleselej in se napoti, od koder si prišel! Zakaj klatec proti gospodarju se nikoli ni nič ~~opra~~ opravil, kaj šele, če je pravica in postava na gospodarjevi strani! Škar si, lahko bi so vedel! Ampak veš, kaj bi storil jaz, če bi me vodil klatec bojarit, pokriven ali ponekriven? Dal bi Rimnu in dal bi jakcu vsakemu en cepec v roke in bi rekel: gđaj pa mlakita po njem, dokler vama roke ne omaknejo, zato da bo drugikrat ~~sedel~~ razločil, kdo da

je gospodar in kdo da je kladec!
Turko bi jima rekel, glej! - Tam,
ali vidis, tam pa je krčma, tam
kom ustavit!

Kmet je pokazal z bicem na
polje, krčme pa nikjer ni bilo.
Zato je Jernej vzjel culo in je
vzjel škornje, pa je skočil z vozi
in se je spostekel proti jarku.
Kmet je sarknil po konju, vzdig
nil se je prah.

Jernej je gledal žalosten za njim.
"Kakor otrok je: dobro polico
je jedel, dobro vino je pil, pa
ne pogna lakoti. Krivice ni ob-
čutil, pa ne pogna pravice. Bez
mu je bo sodil po svojih postavah
in po svojem nesmiljenju!"

Hitro se je vzdignilo solnce,
kmalu je pripetalo, kmalu je bil
Jernej mrten od vročine. Hodil je
eno uro, hodil dve uri, noge so
odprnile, pa je od daleč, s kribo,
zagvonilo poldne; in Jernej je
bil lačen. Ni več dolgo romal, ni
več dolgo čakal, bela krčma

se je zasvetila ob cesti.

Samo dvoje gostov je bilo v krcmi: mlad kmet, ki je Bogu dan kradel in je bil že spoldne pijan; in pa drohen, siv in prikuljen starec, v obnošene cunjje oblečen, ki je igral na harmoniko in prepeval kvante. Reč je bila taka, da je Jernej najprej pozdravil, nato pa pljunil.

"Le sem, le sem!" je vabil mladi kmet.

Jernej ga ni pogledal in ga ni maral poslušati in je sedel za drugo mizo.

"Kaj smo razbojniki?" se je razjezil kmet in je izkušal, da bi naredil brezen in pameden obrag.

"Kam in po kakšnih potih, očka?"

"V Ljubljano!"

"Tak v Ljubljano? Pa ne bošil?"

"Bošil!"

"Bog laj srece! Koga bošil?"

"Gospodarja."

"A?"

"Gospodar moj, pravijo, da je!
Tisti kmet je rekel, ki me je spo-
dil z vozi; in tudi župan je
rekel."

"Kako pa je bilo? Kako pa? Kako
pa sta prišla navzkriž?" je hitel
kmet in je bil tako vesel, da se
je jernej ves gacundil.

"Kako? Delal sem, pa sem do-
delal; mlad sem bil nekoli, zdaj
sem star. Pa je rekel: pojdi!"

"Ho, ho, ho!" se je zasmejal kmet
krohotoma in je udaril starega
godca po rami. "Ali si slisal,
Andrejec? Ali si slisal? Klapec gre
sožit gospodarja!"

Godec je stisnil harmoniko med
kolena, da je zapvilila in se je je-
smejati tako od srca, da so mu
pridekle solze iz oči.

"No, ti klapec, ki greš sožit
gospodarja, glej!"

Oddahnil si je kmet od smeha,
odkašljil se je in je pokazal s
prstom na godca.

"Glej, temu mi prišlo na misel, da bi šel; kaj pаметen je in prava pravica. Jdej ho je dobrih nekaj led, da sem ga spodil, prav na lepem sem ga spodil, ker se mi je tako zgodilo. Pa je vesel, pa se mu nič ne zdi, pa se mu lahko smejem, pa ga lahko očipujem!"

Očipnil ga je v laket, godec se je po stročje nakrenjil, pajecal je lenko in je visoko updignil kolena. Nako sta se obadva presmejela.

Jernej je popil vino, kozarec se mu je kresel v roki.

"Tako si se opljuval, nevernik, tako si sakrunil božjo podobo!"

Tu je vedel nespocika, padel je curls in je sel. Skozi okno ga je še pozdravljial prešerni smeh kmedov in godcev.

Cesta se je širila, v daljavi je ugledal Jernej sivi prah nad mestom. Pa mu je prišla naproti ženaka, odraka je dejala v naročju, opotekala se je kakor pijana in je jokala

naglas. Tudi otrok je jecal in se je
svijal matere z obema rokama okoli
vrata. In ko je ugledala Jernejo,
je vzdignila zabuhli objestani obraz
in je vplaknila.

"Ali je do pravica, povejte mi,
človek, kdor ste!"

Prijela je otroka in ga je vzdignila
in ga je pokopala Jernejo. Lep otrok
je bil, oči pa je imel rdeče in tope.

"Človek, tudi pri Bogu ni pra-
vice, ni je v nebesih! Kaj je
storil da moj otrok Bogu, Materi
božji in svetnikom? Kaj je storil,
da nikoli ne bo videl matere ne
očeta? Posušila se roka, ki ga je
ndarila s slepoto, sina mojega,
nedolžnega, brez greha prokletega! -
Povejte, človek, ali je pravica na
svetu in v nebesih?"

Objela je otroka s trepetajočo
močjo, zajokala je naglas in je šla
dalje.

Jernej je povsobil glavo.

XI.

Veliko mesto je Ljubljana. Hiše so visoke, stojé po vrsti, druga tik druge, nič plovov ni vmes. Vse ceste so polne ljudi, vsak dan velika masa in procesija. Duhovnikov je toliko, da bi držal človek klobuk kar v roki. Od jutra do večera govori in potrka. Kakor po semnju hodi človek, ne vé, kam bi pogledal, kako bi se prestopil in koga bi uprašal.

Dolgo je romal Jernej križem po ulicah in je ogledaval ta čuda; nato je stopil v cerkev, pokleknil je pred stranški oltar in je dolgo molil. Vse tako in mrčno je bilo v cerkvi, lahko se je človek tam pogovarjal z Bogom.

Ko je Jernej odmolil, je bilo veliko in brdo njegovo ganjanje.

„Morde je še dolga cesta, morde so še ~~to~~ težka pota, s kamenjem posuta, z robidonjem postrajena!“ je pomislil. „Ampak nekaj bo že

ceste konec, nekdo se bodo že odprle
duri! Bog ni skril pravice, kakor
skopuh svoje srebrnike! Na to vrab
bom škal, stopnja pa se mi odpro
nastečaj! "

Tako se je vrnil na cesto in je vprašal
gospodkega človeka, ki je prišel
mimo:

"Kje so sodniki, da bi se jim pri-
dejil in da bi jim razložil svojo
pravo?"

Najprej se je gospodki človek pacudil,
kako se je gasmejal.

"Oče, ~~pa~~ poiščite in izberite
jezičnega dobkarja, pa se bo priložil
in bo razložil pravo!"

"Pa kaj je potreba jezičnega
dobkarja, če je pravica taka, da bi
jo slepec pregledal in gluhes
razločil? Ne pravdam se za mejo,
ne za pot, nikogar ne maram
ukamiti - čemu bi hodil k sleparjem,
jezičnim dobkarjem? Ne pravde,
pravice iščem!"

"Dolgo boste iskali oče! Iskali.

so pravice, veliko jih je bilo, pa so obležali na poti; Pilatov^o pa si je umil roke!"

Rekel je in se je zasmejal in je šel po svoji poti.

"Tudi ta je okužil krivico!" je pomislil Jernej. "Zakaj smejal se je, ko mu je bilo do joka!"

Tu je hodil po ulicah, izpraševal je in je iskal in je našel.

Velika hiša je bila, visoka in prostrana, kakor ji Jernej še ni videl enake. S plahim korakom je stopil v njo. Ljudje so hodili kam križem po vejah, hodnikih in stopnjicah; gospodski in kmečki ljudje, moški in ženske; in vsi so imeli skrb na obrazu in vsem se je mudilo; kakor semenj je bil. Jernej ni vedel, če bi na desno ali na levo po stopnjicah ali naravnost. Poprdel^o nil je gospodskega človeka, vprašal ga je po sodnikih, gospodski človek pa je pogledal, skomignil je z rameni in je hitel dalje. Tako

je stal jernej sam s klobukom
v roki in ni vedel kam. Pa so se
neudoma vglasili na stopnjicah
kričeči glasovi, debel moški glas
in tenek ženski.

„Razbojniki! Razbojniki! Razbojniki!“
Prisla sta s težkimi koraki po
stopnjicah, obadva od srca zarip-
ljena v strah. Ženska, prazniško
oblečena, je imela v rokah dežnik in
enlo, moški pa je solkel z gorjaco
po kamenitih stopnjicah.

Od zgoraj je zaklical miren
glas, ki se mu je poznalo, da je
gospodski; tako je bil sledikonec
in vglajen.

„Premišli svoje besede, človek,
da jih pozneje ne boš premišljeval!“

Jernej se je čutil in kakor
strah mu je seglo v srce. Napobil
se je po stopnjicah, toda sel
je počasi, kakor da bi nosil težek
bonor. Se je slisal od daleč, kako
je solkla na kamenita vežna sta
gorjaca Kneževa.

"Tudi on je rekel ... da je iskal pravičnih sodnikov, pa so ga zaločili razbojniki ..."

Tako je stal Jernej urh stopnjic in je čakal, da bi ga kdo sговорil ter poprasal po opravkih.

Tu res je prišel mimo mlad človek, pogledal je dolgega Jernejja, ki je stal tam s culo in škornji, in se je ustavil.

"Kaj pa vi?" je vprašal.

"Tako je: ne vem, kam bi, ali na desno ali na levo, ko je hiša pravice tako velika. Povejte mi, kje so sodniki!"

Mladi človek se je pramejal.

"Sodnikov je tukaj mnogo, ljubi oče - katerega iščete in čemu?"

"Pravičnega sodnika iščem, mi mi do imena in straha. Tako je stvar: delal sem štirideset let, ustanovil sem dom in hišo. Bistro pomnite: ustanovil sem dom in hišo. Zdej pa razsodite: čegava je jablana - ali hitega, ki jo je sadil in cepil, ali

pač tega, ki je klatil jabotka, ko so dozorla? - Jakaj rekel je: na debel si sširidek let, ustanovil si dom in hišo, zdaj pa pojdi po svetu in išči svoje pravice! Pa nisem obupal, šel sem po svetu, iskal pravice, in tako sem prišel. Kam naj se napotim, prijatelji, kje naj poiskam, ko je toliko duri?"

Ki nič stal sam mladi človek, troje že jih je stalo pred Jernejem. Tu vsi so gledali veselo in vsi so se smejali. Jernej pa je bil senčen in upaljen.

"Povejte mi, ko vas je toliko in ko ste učeni!"

Sub bradat, ki je imel nasčunike, si je pogladil brado in se je blago nasmehnul.

"Ali so vas klicali?" je vprašal.

"Kako klicali? Sam sem prišel po svojo pravico sem prišel! Kako bi me klicali, pravico mi pounjali, ko še ne vedo za pravo Jernejovo? Razložil bom, pa naj presodijo!"

"Ali imate napisano božbo?"

"Čemu napisano? Kakšno sojbo?
 Nikogar ne sojim; meni pravico,
 drugim ne krivice! Ne maram,
 da bi koga, pa če je velik negodnik,
 uklepali zaradi mene, ali da bi ga
 obojevali. Tudi mi potreba, da bi
 pravični sodniki, malopridneži, pisali
 mojo pravdo: brati paajo sodniki,
 ampak tudi ušesa imajo, da po-
 slušajo. Pokažite mi, kam da naj
 potrkam!"

Spogledali so se, ki so stali pred
 Jernejem, bradač pa se je vdirgic na-
 smehnil in je rekel:

"Pojdite z mano, da vam pokazem,
 kje so pravični sodniki!"

Jernej je šel z njim in vsi, ki
 so poslušali, so šli za njima.

XII.

Prišli so do duri, ki so bile
 odprte navzgor. V izbi je stal
 za široko mizo mlad človek, ki
 je imel svetle brke in veselo oči.
 Opel se je in je bil osepel, ko je

ugledal dolgega Jerneja in njegovo
processijo.

Bratrac je pokapal preko rame
s palcem na Jerneja, pomežiknil
je preserno in se je nasmešnil in
je rekel:

"Tebi, Kasir, ki si človek humorja,
priporočam in izročam popotnika,
ki išče pravičnih sodnikov na
dem svetlu. Razloži mi, čigava
je jablan: ali tistega, ki jo je za-
sadil, ali tistega, ki jo je odresel!"

Tako je uganjal burke s pravico
bojjo. Mladi sodnik pa se ni
smejal, temveč nemešil je svetle
obrvi.

"Čemu komedije? Kdo ste vi,
človek, in koga iščete?"

Jernej je stopil bliže predenj.

"Jernej sem iz Betajnuove in krivico
so mi storili. Žalo sem se napolil
po svetu, da bi poiščal pravice,
ki jo je Bog poslal in ki jo hranijo
sodniki v svojih bukvalah."

"Kakšno krivico so vam storili?
Žoge dožite in čemu?"

"Nikogar ne stojim, zakaj potreba
 ni in ne maram, da bi krpeli
 ljudje paradi moje pravice. Če nacisti
 mene, ni potreba, da bi bili Izraelci
 lažni. Tako se je zgodilo, kakor bom
 povedal; še strah bi razpodelil,
 kako bi ne razpodelili vi, ki ste učenec
 in poznanke poslavo! - Delal sem
 štirideset let na Belajnovi; ni
 toliko zemlje, da bi jo z dlanjo
 pokrili, ne na polju, ne na senožeti;
 kamor še ni bil kavnit pod st
 mojega čela. Tako sem delal štiri
 deset let in Bog je obilno blago
 slovit do moje delo. Pa je umrl
 stari Lidar, pa je prišel sin njegov,
 nezodnik in je rekel, v predermi
 pijanosti je rekel: Jernej, zdaj
 poveji culo in pojdi, zakaj Jernej,
 zdaj sem jaz gospodar; zdaj si
 dodelal, zdaj si star in nedlažen,
 ne maram te več; ni več koba
 gata v domu, ki ~~sta~~ si ga sam po
 stavil in ga naroval vaega hudega,
 ni več gata kruha, ki si ga sam
 pridelal; le vzemi popolno palico

pa pojidi, kamor ti je pot! Tako je rekel; je razsodil sam poper pravico in postavo, da je jabolku tistega, ki jo je vtresel, ne tistega, ki jo je zrasnil. Jaz pa sem šel in sem se napobil iskati pravice, ki jo je Bog poslal na svet in ki je človeška sila ne more razdreti. Razsodite!"

Tako je govoril Jernej, počasi in po vrsti, brez hinavoščine. Mlad. sodnik pa je poslušal in je gledal žalostno.

"Le vrnite se," je rekel, "vrnite se na Belajново k svojemmu gospo darju, ki je šel in krivičen in mu recite: spoznaj pravico, budi usmiljen, daj mi kos kruha na stara leta! Recite mu tako, pa mu bo žal in bo spoznal svoj greh in bo storil, kakor boste prosili!"

Osupel je poslušal Jernej take besede; dolgo je molčal.
 "Kaj ste ~~III~~ sodnik?"
 "Sodnik sem."

"Pa ste razsodili po pisanu in božji pravici?"

"Tako sem razsodil."

Visoko se je pravna dolgi Jernej; za glavo je bil višji od sodnika in od lemkov, ki so stali pred durmi.

"Jaz pa ~~ne~~ rečem, sodnik, da niste razsodili ne po človeški, ne po božji pravici! Kaj je Bog ukazal, da se zavali nezgodnik na posteljo, ki sem jo jaz sam postiljal in ravnal levih štirideset let? Kaj je Bog zapovedal, da naj pogine v jarku ~~Jernej~~ Jernej, ko si je postavil lepo hišo in topel kram? Odprite bukve: ne pram brati, pa bi rad videl od daleč tiste črne besede, ki so tako naredile in zapovedale. Pokažite: tudi nepravno bi rad videl tistih bukven in črno obrezo! Ali je tam zapišano, povejte: delal si, s krujo si govil, da je visoko pognata pšenica, da se je cedila trava od soka; zdaj pa, ko si star in

nadložjen, ko mi več krivi, da bi
 z njo govoril, zdaj pojdi! Če je
 zapisano, povejite, da naj Jernej
 kadar je napolnil skrambe in
 kašice, hodi od vasi do vasi, od
 hiše do hiše, v naslednje ljudem
 in psom, ker prosim ubogajine
 skorje kruha? To mi povejite! In
 se mi razložite, kako da ~~mi~~
 ravnam zdaj s svojim delom, kam
 bi z njim: v zemljo je zakopano,
 pač za klafko globoko - kako naj
 ga izkopljem? Kako naj ga povežem
 v culo, na ramo gadenem? Mojih
 štirideset let - kako naj jih
 spravim, kako ga njuživam na zapetku?
 Tukaj je cula: perilo je ustri
 in prazniška obleka! Štirideset
 let - preštejte in premislite,
 koliko je to sednov in koliko
 ur! Moja pамет je počasna, stara,
 ne znam preštet; ampak povejite
 mi, če je to samo koliko sednov
 in samo koliko dni, da je ta
 cula obilno plačilo? Prazniška
 obleka in platnena srjca pravico

povračilo? Tako je, recite: obilno
plačilo, pravično povračilo - pa
bom verjel, da ste sodnik, kakor
ga je Bog postavil!"

Žalosten je poslušal mladi sodnik,
žalosten je gledal na Jernejev pa-
gorati, razgorani obraz, na prazne
čevlje in obnošeno obleko.

"Ne prerekajte se s pravico,
kakor je; ljudje so jo ustvarili,
ljudje so ji dali silo in oblast.
Kadar vas bica, upognite kolena
in ganjajte v Boga; če spremeni
obraz, da bi je človek ne razločil
od krivice, obrnite se ~~na~~ stran
in ne iščite opravka z njo! Tako
premislite, pa pojdite z Bogom
in storite, kakor sem rekel!"

Ves osupel, ves presrešen je
pogledal Jernej:

"Torej ni pravice? Torej ste
jo padežili?"

Sodnik je molčal.

"Jutro ste jo pač paprli v to
veliko hišo, da bi ne megle v svet?
Zaklenili ste jo dvakrat, zapecatili.

ste jo devetkrat, da bi se ne izgubila
 na cesti, da bi je ne srečal Jernej?
 Jalo ste jo ukeabli, vstaknili v sukajo,
 da bi se ne razpodela željnim očem?
 Ampak ukanihli ste se, ko ste tako
 storili, niste poznali Jerneja! Takal
 jo bom, pa če je jakopava v penuljo
 tako globoko kakor moje delo!
 Kopal bom, lepato bom vzel in
 bom kopal, dokler bodo zmožle
 le moje stare roki! - Je v dolini
 nam je rekel kisti kmet, razbojniki
 nam je rekel po pravici. Jaz pa
 sem si mislil v svoji nespancti:
 razbojniki je rekel, pa so pravični
 sodniki; slabo je gledal, krmepglave
 so njegove oči; slabo je stival,
 gluhasta so njegova nšesa! In se
 še oprl nistem za njim in sem del.
 Jdaj pa vdrugo, jdaj pa glasneje,
 bom na stopnjicah, moški in
 ženska: razbojniki, razbojniki,
 razbojniki! In spet sem si
 mislil: kako bodo razbojniki v tej
 hiši, ki je hiša pravice in pravih postav?

Tako sem mislil, pa sem se utkanil
v svoji stari pameti. Jakraj ne hiše
pravice, hišo laži, kinaščevine in
razbojništva ste postavili. Niste
služabniki bogje besede in postave,
pač služabniki satanovi in njegove
krivice. Na krivo pot sem zabredel,
na pravo krenem!"

Zmirom glasneje je govoril Jernej,
zmiron več lenkov je stalo med
durni. Pa je prišel droben, starikav
pleses, in se je ustavil in je grodo
pogledal.

"Kdo krivi, kakor sednik na
paši?"

Še dalje je govoril Jernej:

"Nič ne maram, da bi krpel kdo
krivico zaradi Jerneja. Ampak
razložil bom, bom lažil: miso
pravični sedniki, razbojniki so;
ni hiša pravice, hiša kinaščevine
je, z lažjo in kurodelotvom so
jo vskrunili. Ne bodo nas obesili,
na cesto nas # bodo spodili, s culo
in palico; porušili bodo do

oskrnjeno cerkev, da ne bo kamen
ostal na kamnu!"

Tako je govoril Jernej in je
brepetal od globokega srca.

XIII.

Takrat pa se je zgodila krivica,
kakor je svet še ni doživel.

Brikat Človek je stopil k Jerneju
in ga je prijel za roko.

"Kaj se me dotikaš?" je vzkliknil
Jernej.

"Ne brani se, Jernej, ne brani
se pravici!" je rekel mladi sodnik.

Drobni plesec pa je kudo gledal
in je namrgodil obraz.

"Kaj uganjate komedije z njim?
Kaj ga ne vidite in ga niste
slisali?"

Jernej je molčal od prevelike
ocuplosti in je šel z njimi. Šli
so križem po hodnikih, po stop-
njicah; na dvorišču pa je postal
Jernej in se je skrenil k sistim,

ki so ga spremljali.

"Možje, zdaj nismo več v hiši razbojnikov; povejte brez hinav, ošine: kaj kanite z menoj?"

Osovrno so gledali in so molčali. Jernej pa je zabolelo v srcu od tolike krivice; in ko je šel z ujini preko dvorišča, je bil nenadoma ves star in upognjen.

"Če ste razbojniki, pa najhujši izmed njih: povejte mi, čemu me želite? Tudi razbojnik ima ^{pag. 68 str. 5.} svojo pravico in svoje postave, ne krade in ne ubija brez premisleka - kaj sem vam storil?"

Ni niso odgovorili; gledali so osvrno in so molčali.

"Glejte, razbojniki; kakor ste mladi in čekali in kakor je Jernej star in slab od krivice: ~~ko~~ snope bi vas pometal po dvorišču, s pestjo bi si zapisal svojo pravo! Ampak pravica ni jabolko, da bi ga s palico odklatal; in Bogu ni potreba, da bi mu človek pomagal.

Terko je brene, ki ga je naložil, dolga je pod, ki jo je odmeril; jaz pa pojdem in bom nosil do konca!"

Take besede je govoril Jernej, ker je bilo v njegovem srcu zagnanje tako veliko, kakor je bila velika bridkost.

Tisti, ki so ga vodili, pa so odprli duri in so jih zaklenili za Jernejem. Izba je bila puhta; miza je bila tam, dvojje nizkih postelj, širokim klopem podobnih; stene so bile prazne, gledale so na človeka kakor slepe oči; še razpela ni bilo v kotlu. Okno je bilo omreženo.

Na eni postelji je sedel razcapan človek; če je bil star ali če je bil mlad, Bog vеди. Lasje so bili redki in kuskravi; kozarica obraz ni bil ne obrta, pa tudi brada ni bila dolga. Pomejniknil je, z veselim očmi je pozdravil Jerneja.

"Bog daj, sosed! Kaj si ukradel?"
Jernej ga je premeril z dolgim,

galostnim pogledom, šel je do druge postelje, položil je nanjo culo, škornje in klobuk, palico pa je postavil v kot.

Razcapanec ~~je bil~~ se je smejal zmirom bolj veselo in prijazno; posepuk je bil, kakor bi ga človek ne srečal rada na cesti.

"Kaj tiho, očka? Pravico je, da se pokorimo za grehe; veselji bodimo pravice, če je sladka ali grenka, in pojmo aleluja sodniku!"

Jernej je sedel na posteljo; oprl je komolce ob kolena, s hraj v dlani.

"Kakšno krivico so sebi storili?" je vprašal.

Posepuk se je od srca zamejtal.

"Krivico? Nikakšne krivice! Kradel sem, pa so me prijeli in so me gnali in so me zaprli. Tako je bilo vse v redu in kakor se spodobi. Kaj naj bi mi dali povzka še drugi cekim, ko sem enega zasacil? Taj je dovolj, da so mi dali posteljo in kosilo. Posteljja res ni bogvekaj;

tudi kocišo bi lahko bilo boljše;
 ampak dokler se nisem polepal in
 dokler nisem kradel, še takega
 kociša nisem imel in tudi take
 postelje ne! Jabo sem si reč nekoliko
 premislil in zdaj se mi ne govdi
 slabo. - Kaj pa ti, očka? Ali si
 šele na stara leta začel, da se tako
 pristo držiš?

Jernej je gledal v stla in je molčal,
 polepan pa je veselo govoril.

"Leži pač težek greh na vesti,
 naj leži pogrnjen in zaklenjen! -
 Kesanje - bodi kesanje! Ampak
 bridkost - bridkosti ni treba!
 Glej, jaz sem maloprid, nezgodnej,
 nadležno motovilo, ki se verbi
 pred nogami spodobnim ljudem.
 Pa nisem nič žalosten. Kaj bo
 jutri z menoj, kaj pojubrisnjem?
 Jutri me bodo sodili, pojubrisnjem
 me bodo zaklenili - in kam potem?
 Kam me bodo gurali? Tja me bodo
 gurali, kjer imam na vsem prostoru
 svedu najmanj opravila! V bistvo
 vas, med krivi zakopano, kjer me

je Bog v svoji norecavosti poklical med ljudi! Kdo je tam: oče, mati, brat, sosed? Pogan: so tam, bolj tuji in odjudni, kakor mesena gospoda! Kdo jim pozna obraje, kdo jim razume jezik? Nič, tja me ženo; tam, pravijo, da sem doma! Zakaj sem tam doma, to Bog razsodi; prav tako lahko bi me gnali v Koro mandijo pa bi rekli: doma si v deželi Koromandiji, ne smeš se gneti drugam! Jaz pa bi rad bil v Ljubljani doma, v Ljubljani mi je pogodi. — Kam pa bodo gnali tebe?"

"Gnali?" se je pčundil Jernej. "Nikamor me ne bodo gnali! Jaz imam svoj dom in svojo pravico!"

Pokrepah je visoko vzdignil nogo, položil je kolena navstarij in se je veselo smejal.

"Čemu pa si kradel?"

"Kaj kradel?"

Jernej je upravnal glavo in je položil roke na kolena.

"Nisem kradel! Svaja pravice

iscem in nasel jo bom! Zaklenili so pravico razbojniku, tudi mene so zaklenili, ampak prisla bo ura in darsi se bodo odprle!"

Polepuh se ni več smejal neglas, samo v rapirski buki se je smehljal, kakor se odraščel človek smeje otroku.

"Pa so te zaklenili? Pa se darsi odpro?"

"Pa se odpro!"

Se bolj se je smejal polepuh; nasteljan je odpiral usta, ves život se mu je bresel, glasa pa ni bilo.

"Zdaj ti verjamem, da res nisi kradel! Kdor zampa v pravico, ni kradel, ne ubijal. Ampak gorje tebi, ki nisi ne kradel ne ubijal in si vendarle prišel s pravico navskriž! Hudi in samozavestni gospo, dar je pravica, ne da si spokeradi. Če ti je nedolžnemu natovorila uboj, sedaj si ubijal, pa konca besedi! Če ti je natovorila kradež, si kradel z obema rokama! Pa reci, da si nedolžen, pa reci, da nisi ubijal, nisi kradel - joj tebi! Jurion"

je boljše, da prideneš kar na lepem
 se par ubojev in kradejev, gorkaj
 pokazal boš ponižno in sklesano
 dušo. Travici pa so prikupne take
 duše, pa če so vse ciganske in z grehi
 obložene; zakrknjenih src ne mara,
 po nedolžnosti ne upreša. Mele
 poslušaj, po meni se ravnaj. Jaz
 izhajam z njo prav pošeno; kakor
 soeda sva, ki se časih malo spom
 rečeta, ~~to~~ drugače pa živita, kakor
 je Bog ukazal. Danes me ukani ona,
 jutri jo ukani jaz, pa sva obadva
 zadovoljna. Kadar me žaloti po
 nekrivem, se ne čmerim in ne
 delam pustih obrazov, temveč gresim
 lakoj in nabanko v koliki meri
 da je stvar poravnana. Tako izha
 jamo s pravico mi nčenjaki in
 modrijani. Ne prerokaj se z njo,
 posebno če si nedolžen, se nikar
 ne prerokaj! — Razloži mi svojo
 pravdo, da ti pristoiim s koristnim
 naukom!

Jernej mu je razložil svojo pravdo,
 polegub pa se je smejal, da je bil

ves solzen. Isrnel je v Jerneja
~~Katar~~ z debelimi očmi, kakor v tzi
 marca na semnju, gibal se je
 v živodu in se je solkel z blaumi
 po kolenih.

"Kadar se izpusti, Jernej, kar
 z menoj! ^{Rafkajovel} ~~Kajal~~ se bom po svetu,
 po semnjih se bom vodil, po
 jeznanjih bova hodila, pred cerkvijo
 se bom kajal. In dobro se nama
 bo godilo, Jernej! Morda se nama
 še pripeti, da srečava pravico, tisto
 ki jo zalegnjes; tudi jaz bi jo
 rad videl. In kadar jo srečava,
 pojde z nama, na semenj in na
 jeznanje. Komedijantje bodo raz
 dejali Sabore, Talijan pojde z opico
 v tuje dežele, kamela bo osramočena
 medved panicevan. Ali mi krije,
 si, Jernej, tvoja pravica in jaz
 učenjak, mi krije si bomo nabrali
 cekinov, da bomo živeli ~~Katar~~ bol.
~~Kurat~~ veselo, kakor je živeli sam
 Kurent!"

Jernej pa je gledal mrko in
 žalostno, nobena guba se ni zgenila
 na njegovih licih.

"Ne izkušaj Boga!" je rekel. "Kludo breme ti je naložil, da je tvoje srce omagalo in da govori bogokletno v svoji malodružnosti. Krivico si izknešil, nič pravice: in pravilo, da ni pravice na svetu; kamen so ti dali namesto kruha: in pravilo, da ni kruha na svetu. Bog je ustanovil postavo; božja ~~pa~~ beseda pa ni kakor eljnica, ki je do večera popije suha prst; živa je, kakor je bila prvi dan in če je paupanje v tebi, jo boš slival in boš obilno poplacač za vse srpljenje!"

Pokrepuh se ni več smejal, pogledal je žerulja z pasudelnimi očmi.

"Ne bil bi rad v tvoji družbi, soled; če ponosi se kom obrnil v steno, zakaj popotnik sem in vidim v temi. Tolajbe mi veliko v svojih krščanskih besedah, pač pa ali ne, soled, kaj bi storil, če bi se tako poslušal in bi se tista tvoja vera izplila vame? Šel bi in bi najprej ubil sodnika in njegove pomočnike, nato še nekaj drugih ljudi, zakaj vsi so moji hudobni sodniki že

od rojstva; naposled bi zaglal
 še to hišo, pa bi rekel: Glejte, Bog
 je poslal pravico na svet, jaz sem
 slišal njegovo besedo pa sem napravil
 po njegovi zapovedi! — Tako bi rekel
 in tako bi storil, če bi se poslušal
 sosed, in če bi bila sista vera
 v meni kakor je v tebi. Ampak Bog
 me ni ustvaril za aposteljina, zato
 sem rajši berac. Pravice me lepe, jaz
 se ji smejem, pa je vse v redu. Lahko
 nič!"

Tudi sebe se bo še namilil Bog,
 tudi ti boš še klical in jokal!" je
 rekel Jernej. "Zakaj bolj mirno je
 srce v joku nego v smehu; in solze
 umijejo ves greh in vsa krivico!"

Tako sta se pogovarjala poteputh
 in Jernej; in quocilo se je, obadva
 sta utihnile; poteputh je bil nejevoljen
 in se je obrnil v steno, Jernej je
 klical pred posteljo in je molil
 dolgo molitev.

Tunden je bil, kreme ga je potisnilo
 nizko k tlom, vere njegove pa ni
 smajalo.

XIV.

Komaj se je Jernej vzbudil, so prišli in so ga gnali dalje, sam ni vedel kam.

„Udari, apostelj, udari!“ je paktical potepuh za njim, ko so se zapirale duri. Jernej ga ni slišal, molčal je, povsili je glavo ter je šel, kamor so ukazali.

„Kam me ženete? To povejte!“

Molčali so vsi in so gledali mrko, kakor črni čvarji Kristusovi.

Jerneja ni bilo strah, ampak nemirno in hudihi misli polno je bilo njegovo srce; zakaj kako se mu je zdelo, kakor da ne vidi več dobro in ne sliši več natančno; in kakor da je čez noč oslabela njegova pamet. Spoznati ni mogel, kaj je storil svojim razbojnikom, da ga gonijo od duri do duri; premisliti ni mogel, kod ga vlačijo tako molče in strahotno; ni

mogel ugeniti, kaj nameravajo
 z njim, pravice geljnim. ^{Kakor da je v} ~~to~~ ^{me} ~~me~~
~~ji~~ ~~ga~~ pablodil, kadar ni hodil
 še nikoli, med ljudi, ki jim ni
 razumel ne govorice ne postov;
 vprašaj jih, pa ti ne bodo odgovorili;
 popravil jih, pa ne bodo odzdravili;
 njih pravica ni tvoja pravica,
 njih Bog ni tvoj Bog.

"Potrebno je, Bog je ukazal, skur
 in kamenita je pot do pravice!" je
 rekel Jernej v svojem znanju in
 je povsili glavo in je šel z njimi.
 Jaka vedel ~~da~~ je, da je nekaj ceste
 konec in da Bog ne odvrne ga
 zmirou oči od svojih klapcev.

Vodili so ga in gonili, kakor
 nekaj Gospoda od velikega Duhovna
 do velikega Duhovna, od sodnika
 do sodnika; izpraševali so ga,
 Jernej pa je odgovarjal po pravici,
 brez srda in brez vsakosti. Mnogo
 gospode je videl in mnogo bircic.
 Kudo so govorili z njim, miko so
 gledali nanj, pekali so ga in suvali.

od duri do duri; Jernej pa ni klical
in ne grozil, kakaj čisto je bilo
njegovno srce in njegova vera je bila
srčna. Tudi se ni upiral, ko so
ravnali z njim ~~in~~ kakor z bolnikom
in kakor z otrokom; paničevanje
in grozme je trpel zaradi pravice.
Ni se rotil in ne priboževal, ko
so rekli, da je bolan na duhu in
da je bebast otrok v svoji pamesti:

"Bog jih bo razsvetlil in jim
bo odpustil!" je pomislil Jernej.

"Kadar bo konec te poti in bo
razporeda pravice, se bodo spo-
gledali in bodo sramočeni spoznali
svoj greh. Kakor ni Bog skril
pravice, tako tudi resnice ni skril,
in volja njegova je, da blodijo
v temi pred jutro spoznanja!"

Jaupanja polno je bilo njegovo
srce; telo pa je bilo staro in slabo
in se je krivilo pod težo krivice
in bridkosti. Ko je stal Jernej po-
slednjikrat pred sodnikom, je bil
~~upogujen~~ globoko upognjen v hrbtu

in v prsu, roke so se mu brele in kolena so se mu sivila; čule prej ni čutil, nenadoma se mu je zgodela težka in nerodna. Takaj, deset dni je bilo, da je romal Jernej od praga do praga, od sodnika do sodnika, od krivice do krivice; kakor so ga gonili in brez milosti zaklepali med postrepe in rokovnjice.

Pred nepriznanim sodnikom je stal; pred hudotokim, čemerim starcem.

"Zdaj hodite p Bogom in se ne prikajite več!" je rekel sodnik. Jernej pa je stal pred njim in se je čutil in se ni prestopil.

"Kaj so je konec te žalostne poti, kaj tako ste razsoditi navsepodnje?" je vprašal in glas se mu je bresel kakor grešniku pred Bogom. "Čemu torej, o gospod - čemu vse to splezje, kaj ste počeli z menoj?"

"Stran bi se lahko bilo, da se na stara leta polepaš po svetu ter nadleguješ ljudi in gosposko. Spravi

se v rodni kraj, moli in misli na smrt!"

Jernej je skrmel; približal se je nepriznane sodniku s plahim korakom, govoril je tiho in ponižno.

"Nisem, mislim, slisal dobro, pač nisem natančno razumel; pač star sem, slab odpoveduje, spomin je slab. - Kaj ste res tako razsodili: navsezadnje: pojdi in ne prikaži se več? Tako razsodili: mojo pravdo v imenu Boga in cesarja? Kaj ste me zato paknili med tatove in razbojnike, da ste po dolgem učenju iztaknili tako modrost? Čakel sem v brpljenju in ganjanju, vi pa ste stali za durmi in ste se smejali mojemu ganjanju. - Saj nisem dobro slisal, saj nisem natančno razumel; tako niste ravnali, tako ni naša sodba, sodniki!"

"Le pojdi, le brž se skreni, ne pretekaj se s pravico!" je ukazal sodnik. "In kvoli Bogu, da umrješ na kršćanski postelji namesto med norci, kamor sodiš!"

Uboog in slab je bil Jernej, ko je slisal te besede.

"Tako ste se rogali meni, starca; Bog vam odpusti!" je rekel in se je okrenil.

Samo devet dni se je prerokal Jernej s pravico in njenimi aposteljini, pa je bil za dve pedit bolj upognjen, ko je šel preko dvoriska, in glava se mu je tresla.

Šepil je na cesto, zunaj pa je bil svetel dan. Samo neprijazni ljudi so mu prikajali naproti in nikogar ni bilo, da bi ga ^{Jernej} vprašal in se mu podaljšil. Vse veliko mesto je bilo polno krivičnih sodnikov; kadar ga je videl, se je oprl nanj kakor na kurodelca, ni mu privoščil besede, ne pravice. In Jernej je za "čutil v strahu in bridkosti, da je sam z Bogom.

V krcino je sedel, da bi si odpočil. Tam pa je videl na steni prelepo podobo in vse ga je spreletelo, kakor rados in veliko upanje. Zakaj na podobi je bil cesar; poln pravice.

in namiljenja je bil njegov obraz.

„Čemu sem hodil kod, kod sem iskal pravice?“ je obstrel Jernej:

„Mimo cerkve sem šel k maši, pa sem padel med neverne razbojnike! Ravno čisto mi je pokazal Bog, pa sem lažil po stopah in kelevopih in sem se pritoževal v svoji nespameti! Namesto da bi šel k studentu, jejen kakor sem bil, sem šel pit k razbraggani luži! *Hvaljen Bog!“

Še predno se je odpočil, je vstal in je padel culo in se je napobil do cesarja.

XV.

Glude sanje je sanjal Jernej: Zakej resnica ni in ne more biti, da bi v istem studentu ne bilo čiste vode, da bi v jasnem solncu ne bilo jasne luči, da bi v pravici, sam kjer je ustanovljena in potrjena, ne bilo pravice.

Dolga je bila pot, predolga za Jerneja, ki je bil star in studen. Napobil se

je peš, roman je skozi tuje vase, preko
neznanih pokrajin. Pa so mu nekdo
ko je legel mrak na polje, odpovedale
nože in sedel je na kanton ob cesti.
Prisel je mimo mladi popotnik; kos
je bil in prašen, prič lačen tudi,
oči njegove pa so gledale veselo.

"Kam, oče, kam?"

"Do cesarja!"

"Oj, oče, dolga je pot do cesarskega
mesta in stare so vaše nože; ne
dospete pred sedmom dni, če romate
dan in noč!"

"Dospeti moram, predno umrjem!"

"Kaj ti, oče, pri cesarju?"

"Da razsodi po pravici, da okara
in pouči krivične sodnike, ki so
se rogali starcu!"

Popotnik je zmajal z glavo, ga
losten je pogledal na Jerneja, ki je
sedel na kantonu ves star in skljucen.

"Ne boste nič opravili, oče; težko
je priti do cesarja!"

"Zakaj težko?" se je začudil Jernej:
"Pri cesarju je pravica - kje drugod,
če ne pri njem? Kaj bom hodil

k beracem kruha prosit? Tet sem
v svoji slepoti, pa so se mi smejali
in mičjim ne pamerim. K onemu
pojdem, ki ga reže po pravici lačnim
in ubogim!"

"Ne pridete do njega, oče!"

"Kaj je v izbo zaklenjen? Okoli in
okoli skizdan, ograjen z ograjo do
neba?"

"Čuvarki stojé tam, nikogar ne
pusté do njega!"

"Kako? Cesarjevi cesarji, gospo,
darjevi gospodarji? Kaj blebečes
v svoji mlad. nespaneti? Po pravico
sem se upotil - kam bi se upotil
nego k cesarju? Pravico deli in
milost - kako bi delil skozi zaklenjene
duri, skozi ograjo in pidoval? Napotim
se, zakaj Bog mi je dal paupanje, da
ne omagam pred koncem!"

Sludó je bilo popotniku, ko je
stisral žerneja.

"Dolga in težka je pot, oče! Čez
visoke brike drži, čez ravni brez
mej in konca. Mesec dni hodim,
veliko počivam, pa se oprite ne moje

noje! Na kantonu je sedite - sto klafter
 od doma; še sto klafter, pa bošče
 počivali v jarku, dolgo počivali, oče!
 Vzemite padnji srebrnik, ki ga še
 imate, oče, pa stopite v železni voz.
~~K~~ Kadar bošče v cesarskem mestu
 in bošče okusili velike krivkosti,
 pa se spomnite name! Lajzje izkop,
 ljete v kresu: noči glad jaklav, nego
 pravico ob belem dnevu!"

Tako je rekel popostnik in je šel,
 Jernej pa je gledal za njim ves ga
 ločen.

"Tako mlad je še in tako usmiljeno
 je njegovo srce, pa nosi že težko
 krivico na skriviljenem hrbtu! Kje
 mu je mati, kje sta mu oče in
 brat, popostniku? Kakor list ga je
 odneslo preko polja na cesto in no,
 beden se ne zmeni: ganj in nobeden
 ne pogleda, kadar stopi nanj s težko
 nojo. Na svojo mater je mislil
 morda, ki kopni po njem, pa je
 rekel: ni pravice na svetu, tudi
 pri cesarju je ni!"

Ko se je Jernej vzdignil s kantona,

se je preskršil in kudo se mu je abo,
rilo; jakaj noge so bile kakor od
kamna, niso se hotele pogniti v kolenu,
niso mogle stopiti.

"Hladil sem dan koda kakor if
biše na polje!" se je spomnil Jernej.
"Ido klapper zdaj, pa me sili k slom!"

Jakej ne samo cule, tudi krivico
dolgih dni je nosil na rami in
lejka je bila kakor pol svetla.

Koč je bila, ko je stopil v krčmo
pred vappjo. Neznansko ga je pogledal
krčmar, neprijazno ga je pozdravila
krčmarica. Jernej, ves oprasen in bolan,
je bil podoben beraču, ki je prišel
ob poznih uri prositi pest sena, da bi
umrl na njem.

"Nič me ne glejte, nič se me ne
bojte!" je rekel in je položil na
mizo srebrn denar. "Popotnik sem,
ki gre po pravico k gospodarju, ker
je mi našel pri klapcih!"

"Kam držiš pod?" je vprašal krčmar.

"V cesarsko mesto, v cesarski Dunaj,
naravnost do cesarja!" je razložil Jernej.

"Ljudje mi niso dali pravice, sodniki mi je niso prisodili, cesar jo bo dodelil v obilni meri!"

Krčmar in krčmarica sta se spogledala, sta se nasmešnila.

Žernej je seznaval okornje z razbolelih nog, in ko je sedel tam sivolas, sključen, in ko so se mu bresli nerodni koščeni prosti, je bil kakor stotleten starec, sklonjen preko groba.

"Kerka mi prinesite, pa kozarec vina; kar tukaj bom malo na klopi počival; jutri pa napregide rano, če imate koleselj; da se po peljem do železnega voza. Tukaj star sem že in ves bruden, res bi morda ne došel do cesarskega mesta, ne došel čez tiste visoke krabe in čez ravni brez klanca."

Hidro je povečerjal in je legel in je takoj zaspal, kakor da bi delo omahnilo v smrt ter ugasnilo ne, nardoma vse misli.

Takrat so se začele hude sanje žernejene. Tako je bilo:

Ko se je zjutraj vzbudil, je krčmar

napregel in peljala sta se z Jernejem
^{neznano} v mesto. Tam je čakal Jernej v veliki,
 odljudni krčmi, nato je pozvonilo
~~ga~~ in so ga poklicali. ^{Fig. 81 pag. 62} Stopil
 v železni voz. Čeno je bilo v vozu in
neprizetno, kakor po tobnosti je
 dišalo. Tam je sedelo na klopek
 mnogo tujih ljudi, glasno so se raz-
 govarjali in niso pozdravili Jerneja;
 pogledali so ga izpod obrvi, kakor da
 je bil stopil nepoklican v tujo izbo.
 Jernej je sedel na rob klopi, čulo je
 položil na kolena; voz se je stresel,
 zabobnelo je in zaškripalo, Jernej
 pa se je odvil in se je pokrival.

"Blagoslovi, Bog, to poslednjo pot,
 v tvoje roke polagam svojo pravico!"

"Kam ste namenjeni?" ga je vprašal
 sosed.

"Na Dunaj."

Vzdignili so glave, začudenj so
 gledali Jerneja, njegovo ponosno, ga-
 prašno obleko, čulo na kolenuh in
 škornje na rami.

"Kočemu na Dunaj?"

"Do cesarja."

Tedaj niso nič gledali prčndeni; semveč
zasmejali so se naglas.

"Razloži, sosed, razloži svojo zgodbo!"

In ko je pripovedoval zgodbo svoje
pravice in svoje težke poti, so se
smejali tako veselo, kakor da bi po-
slušali pisano našemu dnevu komedi-
janta na semunji.

"Taj ne plešem pred vami, saj
vam ne pojem pustih kvant!" je
rekel Jernej in je bil osupel ob njih
prešernosti.

Zasmejali so se še glasneje.

"Zdrj pa še razloži, sosed, kako
boš pri cesarju, kaj boš povedal in
kako boš napravil; še lo nam raz-
loži, da bo najnuja vesela!"

"Kakšni ljudje ste, kje rojeni,
odkod doma, da se smejete pravici
kakor pijani dekli? Kateri je vaš
Bož, da krijete norca iz njegovih
poslov?"

Popostniti pa so bili zmirom bolj
veseli in so strmeli v Jerneja kakor
v semanje čudo. Njegov sosed je
posegel v sukunjo in mu je ponudil

steklenico.

"Ka' žganja, sosed, da boš lažje govoril, kakaj nadvoce prijedne so svoje zgodbe!"

Jernej ni pokusil žganja in je molčal.

"Kaj se je zgodilo ljudem na zemlji?" je premišljeval. "Ali so klapci krivice in njeni pajdasi, da pasnekujejo pravico in jo žalijo v obraz? Ali pa so krpeli koliko krivice, da je prišlo obupanje v njih srca in ne verujejo več ne v Boga, ne v postave njegove? Smejo se, kakor da bi iskal deželo deželo in ne pravice, od Boga po, slane in od cesarja potrijene!"

Odkajali so popotniki in so prihajali drugi, ki so govorili čisto svoj jezik; in ko je pogledal skapi okno in je bila zunanja svetla noc in je mesec sijal, je videl čisto sujo pokrajino. Zardelo se mu je, da nima več tal pod nogami, da tudi opore ni vsenaskoli; in v njegovo srce je segel čuden strah.

Vprašal je soseda, napol gospoško

obličjenega človeka, ki je dremal v kobilu:

"Koliko je še do mesta, sošed, do cesarskega mesta?"

Človek je odprl zaspane oči, pogledal je Jerneja, zmajal je z glavo in se je stisnil v kobilu.

"Ne razume!" je pomislil Jernej: "Tu se bi razumel besedo, bi ne razumel misli; ne pravice, kaj drugi ljudje so na svetu, drugo postavo imajo in drugega Boga. - Ti, ki si moj Bog in mladega in ki sem ti zmiram paupal, ti se usmili mene, popotnika, svoje pravice Jezinega!"

Strah ga je bilo samega in je sklenil roke na kolenuh in je molil, da bi potolažil splaseno ga upanje.

Tako se je vozil ves večer in ves noč. Truden je bil, da ni mogel govoriti ne rok ne nog, da je komaj razločeval ~~se~~ se dlan pred očmi in da ni slisal več ropotanja koles. Tu vse je bilo kakor hude sanje.

XVI.

Neskončno mesto, do nebes bučeče,
v vseh nerazumljivih jeziki govoreče
— sam strašni Babilon! Kam bi se
skril človek, kam bi pobegnil?

Jernej je šaval po široki cesti:
~~na~~ gradovi na obeh straneh, vogovi
vse navskriž, ^{gneča} ~~paselija~~ bujnih, mrko,
gledih ljudi je hihelala ter se prerivala
kraj ceste, kakor da bi se bilo srečalo
in zagledilo dvoje večnih procesij:
Koga bi uprašal, kako bi uprašal?
I klohatom v roki je šaval med
ujimi in sam je čutil, da je pablodil
mednje, kakor da je bil pablodil
golorok in bosonog ob ~~se~~ peti mesci
pred veliki oltar.

Kje bi se ustavil, kako bi počival?
Pred očmi se mu je zibalo, kakor
da bi bil močnega vina pijan; ljudje
so se mu zdeli kudo visoki, hodili
so mimo očudno dolgimi koraki,
tako kakor svigne senca v ~~to~~ Kolobarju,

in pustno so bili našemljeni. Tudi stopal je Jernej kakor pijan; noge so se mu šibile in so se mu spletele; živost mu je klonil globoko k slom in bal se je Jernej, da se ne pgrudi nenadoma na obraz.

Ceste ni bilo nikoli klanca, nikoli procesije. Molil je in je prosil nemiljenja, toda tako se mu je zdelo, da je Bog čudno daleč, da ne slonijsi nebesa molitve iz Babilona.

Dolgo je hodil, dalj ni mogel. Nastopil se je ob grad, klonil je z glavo in s koleni. Ljudje so se zadrževali obenj, gledali so nanj; droben gospod z platinimi uročniki se je ustavil pred njim, vprašal ga je v tujem jeziku in je šel dalje, ker Jernej ni odgovoril. Pa je stopil nenadoma predenj velik človek v čudno pisani obleki, prijel ga je pod pazduho in ga je vodil.

"Kam? Kam zdaj?" je jekal Jernej in je šel radovoljno z njim.

"K cesarju me vodite, naravnost

« njemu, da bo hitro opravljen; zakaj truden sem! »

Nič ni odgovoril vodnik, samo z rameni je skomizgnil; za njima pa je šlo mnogo ljudi, gledali so Jernej in njegovo culo.

Pa sta prišla, Jernej in njegov vodnik, do velike hiše, stopila sta v veliko izbo. Tam so ga spraševali, on pa jih ni razumel; in tudi oni ga niso razumeli. ~~in~~ in mu niso odgovarjali.

« Kaj bi se prerekali, kaj bi si pri- povedovali in pravili? » je rekel Jernej. « Ne poznamo se in se ne razpa- memo, nikoli se nismo videli in se tudi nikoli več ne bomo. Bog vas blagoslovi, meni pa nakloni svojo pravico! Dajte, da si malo odpočijem pri vas od te dolge poti, zakaj kudo sem truden in komaj še me nosijo te bolne noge; nato pa pojdem dalje, ker Bog neče, da ne pridem do konca po tem velikem brpljenju! »

Sedel je na klopi, culo in škornje pa je položil na tla. Gledali so ga

in so se smehljali in ga niso več
 ugovarjali. Komaj pa si je malo odpo-
 čil in ~~komaj~~ predno il se je udaril
 spancu, ki mu je legel težko na oči,
 so pristi, vzeli so mu culo in škornje
 in palico, tudi kamifolo so prebrali
 in prebrnili in so vzeli nož in denar;
 nato so ga vodili iz hiše in so ga
 posadili v čuden vog, ki je bil zaprt
 na vseh straneh, kakor ječa na kolesih.

"Kaj počenjate z menoj? Kam
 drži pot?" je vprašal bidega, ki ga
 je spremljal. Spremljevalec pa ni
 nič odgovoril in se tudi oprl ni.

Strah je bilo žrneja in prosil
 je v svojem srcu:

"Rehaj, o Bog, star sem in bruden,
 polne gubler in vteklin so že moje
 noge, ne morejo več te potti! Jan
 si odmeril mero srpljenja in bridkosti,
 meril si jo z moje močjo in se nisi
 zmobil; samo se eno klapfro si mi
 odmeril, nič več, in ne boš dopustil,
 da omagam, ~~in~~ predno izpolnim
 svojo zapoved! Daj, da zaclisim

kmalu svojo besedo, daj, da si kmalu odpočijem! ~~Stat~~ Roke se mi kresejo, slab mi odpoveduje, sudi vidim že slabo od same bridkosti! Potolajzi kmalu svojega klapca Jerneja, da pride z veselim srcem pred tvoje oklice! Tistim, ki blodijo v temi in pljujejo na tvojo pravico, pa dodeli milost in spoznanje!"

Pripeljali so ga do druge hiše, vodili so ga v drugo izbo. Tja pa je prišel človek, ki je govoril Jernejevo govorico. Lohy Inzoben, soly človek je bil, imel je senko črno brado in nasčnike, podoben je bil jepičnemu doktorju.

"Kaj pa ti?" je pozdravil Jerneja neprijazno. "Odkod si in kaj počneš na Dunaju? Razloži po vesti pa ne kuvasi praznih besed!"

Jernej pa je bil ves vesel in potolajen.

"Pozdravljeni, gospod! Pozdravljeni sudi vaše besede, kakor so bile neprijazne! Kdo bi ponujal roko človeku, ki ga nikoli ni videl in ki je

morda kontrabandar in razbojnik? -

Jaz pa sem Jernej iz Betajnovc in sem prišel, da poiščem pravice kam, kjer jo režejo lačnim!"

Kisoko je priupdignil strvi jezicni dohtar in je poslušal ves gašuden. Jernej pa je pripovedoval svojo žalostno zgodbo od začetka do konca.

"Tako, glejte, so me opekarili, tako so mi skrivali pravico, ko sem žejen koprnal za njo! Jaz pa sem vedel, da je ne morejo skriti, da je neupametno njih početje, se mislijo upihniti solnce. In sem jih vse utkanil in sem poslušal bejji glas in sem se napobil na bejko pot, na stalgo pot do cesarja. Pri njem je začetek pravice, k njemu me vodite!"

Še enkrat ga je pogledal jezicni dohtar, čudno se je nasmehnul in se je okrenil, da bi šel.

"Kam, gospod?" je upkliknil Jernej in spreletela ga je groza. "Niste me še poslušali do konca, niste še ustisali moje prošnje! Kdo bo stal ob moji strani v tem strašnem

Babilonu? Roko mi dajte, če ste
kriščanski človek, če je bogja beseda
v vašem srcu, kja me vodite, kjer
je pravica!"

Tako se je brezel Jernejev glas, kakor
da bi bile solze v njem.

"Te bomo že kja spravili, kjer je
pravica in pamet!" je rekel jezicni
doktor in je šel.

Tu komaj je do stopil in so se
zaprle duri za njim, so prišli drugi
in so prijeli Jerneja in so ga odvedli.
Zarobljeni so ključni, nizke duri so
se odprle in Jernej je stopil v izbo,
kakorine še ni videl.

Cisto prazna je bila, stene so
bile gole in sive. Ob zidu so stale
nizke sive klopi, z umazanimi
plakami pogrnjene; miše ni bilo.
Komaj se je Jernej vzpel in začudil,
so se zapahnille duri.

Troje ljudi je bilo v izbi, troje
umazanih, razcapanih ljudi; njih
obrazji so bili odljudni in surovi,
pregled je bil hudošen. Takih ljudi
še ni videl Jernej.

"Kaj nikoli niso videli Boga?
Kaj nikoli niso bili jejni pravice?"
je pomislil strahoma. "Ali je le
skorja tako nečedna in blatna, ali
je večta že tudi sredica?"

Tu nato ga je spreletelo po vsem
telesu, velika bolelost, velik strah.

"Pravice sem jih prosil, pa so me
pahnili med satove in kurodelce!"

Eden izmed njih se je vzdignil
na postelji, pogledal je mrko in
je pahljal nerazumljivo besedo.
Jernej je uprepetal, šel je do klopi,
ki je bila v zadnjem kotu in se
ni oprl nikamor. Njegove misli
so bile volne, da niso mogle do
upanja, njegovo srce je bilo žalostno,
da ni moglo do molitve.

Tu Jernej se je globoko sklonil,
skril je obraz v dlani in se
je razjokal.

Tako je bil Jernej tri dni in
tri noči v tiski strašni izbi, med
kurodelci in rokovalci.

XVII.

Ko se je dravnilo četrto jutro, so odklenili durí, dali so žernejn culo, škornje in palico, in nož in denar, in so ga odvedli in niso rekli besede.

"Kam, ljudje bogji?" je vprašal žernej in je prosil. Pa niso ne pogledali, ne odgovorili besede. Kalozili so ga na nož, pa so ga vozili vse križem po širokih cestah, skozi snem in vihar strašnega Babilona.

"Kam, ljudje bogji?" je vprašal žernej in prosil, ko so ga paknili v železni voz med podepuke in labove. Pa se nobeden ni uprl, nobeden ni odgovoril. Tisti, ki gite je spremljal, je slonel v kotu in je gledal hudo, tovariši podepuke so se smejali, ko je pažviggalo žernej in so zabobnela težka kolesa. S plahim pogledom se je spirala žernej in kakor se je spirala ^{menardoma}, so mu pogledale v obraz žalostne, od solz vse zardele oči.

o Krivico je skušil, po nekrivem

so ga obremenili!" je presinilo Jerneja.
 "Mlad je njegov obraj in polu brat",
 kosi, nič zlega ni v njegovem
 srcu!"

"Kam, tovaris?" je vprašal Jernej;
 oni pa je gledal in ni odgovoril;
 žalostna misel je šla iz oči v oči.

Tako so popotovali. Minil je
 dan in je minila noč; iz kraja
 v kraj, iz voza v voz, odkrivali so
 tovarise, prihajali so drugi.

"Kam?" je izpraševal Jernej
 v globoki grozi in nobeden mu ni
 odgovoril.

Ko je stopil polednjikrat iz
 železnega voza, se je oprl in je
 ves obstremel. Videl je kisti kraj
 nekč, kakor v daljnih sanjah ga
 je videl. Pa je vzhrepetal in je
 vprašal čemernega človeka, ki je
 stal ob njegovi strani:

"O človek krščanski, o sosed -
 če moreš govoriti, povej mi, kakšen
 kraj je to?"

"To je tvoja domaćija! ~~To je tvoja~~
~~domaćija~~ Se dve uri je do Resje; pod

je dolga in pušta, če imaš denarja, plačaj voj!"

"Zakaj v Resje?" je vzkliknil Jernej. "Tam ni moja domovina, ne brata niti sestre! Kdo me je klical v Resje, kdo me je vodil tja?"

Cimeru. Človek je ~~stenoiggnil~~ ^{počasni priupdignil} ~~z~~ rameni, nabasal si je pipo in je palil.

"Torej pa na pot in nič situosti ne delaj! Do Resje te spremim, tam pa Bog s teboj!"

Jernej ni več govoril. Kakor je bil bruden in bolan, je stopal z dolgimi koraki; lep je bil kraj, njive so gorele, visoka je bila trava na senožetih, Jernej pa se ni oprl. V bližini je gledal, sine obrvi so mu pokrivali oči.

Post se je vile ob položni rekri, v lepi dolini se je začetila bela vas. Prišla sta do županova hiše, župan pa se je prestrašil, ko je ugledal Jerneja.

"Nikoli te nisimo videli, uobeden."

se te ne spominja, pa prides na stara leta in nam nalozis to breme!"

"Ne bom prosil ubogajme, nikomur ne bom delal nadleže!" je rekel Jernej.

"Pest sena mi dajte, da si odpočijem, ker sem bruden!"

Šel je na klev in je legel v seno. Ležal je, dolgo ni zaspal, pogovarjal se je z Bogom. Ni se več pogovarjal z njim, kakor klavec z gospodarjem, temveč kakor sirjavec z dolžnikom.

"Kar si rekel, to zdaj izpolni!"

Pravico si dal ljudem, pa so jo skrili; ni je pri biricih, ne pri sodnikih, ne pri cesarju; biriči so me pehali med kmetovce, sodniki so me zasmejavali, pa cesarja so me ogoljufali! Pri tebi je pravica, ti si jo postal, ti si potrdil, ti skrbiš zanjo, da se izpolni tvoja zapoved! K tebi samemu se gatem, jaz, klavec Jernej, sam na svetu, ob belem dnevu ukraden, pravice dropan! Tvoja postava je v mojem srcu in tvoja obljuba, tvojo besedo sem slišal - daj, da ne mine moje ganjanje!

Zdaj izbegni svojo roko, vsega mogočini.
Bog, pravični sodnik!"

Tako se je Jernej pogovarjal z Bogom,
dolgo v noč je molil; in ko je zasa
bilo jutro, je vstal in se je napotil
brez slovesa.

Šlo je dolgo, trikrat je počival;
pred mrakom pa je došel na Belajново.

"Kaj je to Jernej?" so izpraševali,
ki so ga videli.

"Ragcapan je in prašen, do pasu
je upognjen, siv starec - kaj je to
Jernej?" so se čudili in so gledali
za njim.

Jernej pa se nikamor ni ogrl,
nikogar ni pozdravil in nikogar
ogovoril. Tudi tja se ni ogrl, kjer
je stal beli njegov dom. Šel je naravnost
k župniku.

Prijazen gospod je bil župnik, debel
in rdeč, in smehljaj se je.

"O Jernej, o Jernej, kod si romal, da
si tako star in slab?"

Jernej je stal pred ~~župnikom~~ durmi,
upravnal je upognjeni hrbeč, izpod
obrvi so se mu pravele oči.

"Nič ne bom sedel, nič ne bom po-
čival, kakaj pogno je že in kruden
sem! - Po svetlu sem romel, od biserca
do sodnika, od sodnika do cesarja.

Pravice ni pod nebom, zakopali so jo
svo klapke pod zemljo, težko skalo
so ganalili nanjo. Jaz pa je ne iščem
več na zemlji, biseri in sodniki so
zadržali Boga, izdali njegovo besedo
in zapoved. Pri Bogu iščem pravice,
pri njem samem, ki je sodnik nad
vsemi sodniki! Odprite pismo,
ki ste njegov služabnik, razločite
njegovo besedo, razrodite mojo
pravo po njegovi pravici!"

Župnik je stopil k Jerneju, prijel
ga je za roko, kakaj usmiljen je bil.

"Ne tako, Jernej! Veliko hudega
so ti storili, nekrščansko so ravnali
s teboj - ampak odpusti jim, kakor
je Bog odpustil tistim, ki so ga
preganjali!"

Jernej je izpustil župnikovo roko,
gledal mu je srepe v obraz, z bolno
svetlimi očmi, in je govoril s trdim
glasom kakor nikoli poprej.

"Ne govorim o nemiljenju, o odpu-
ščanju nič - o pravici govorim!"

Razsodite po božji besedi, po naukih
njegovih in zapovedih! Služabnik
božji ste, iz vaših ust bo govoril,
z našim jezikom! Ali je Bog na
moji strani, ali je na strani krivcev
in krivičnih sodnikov - to razsodite!

Truden sem, rad bi že stopil v svojo
kričo, rad bi legel na svojo posteljo!"

"Klode in krive so tvoje misli,
Jernej!"

"Razsodite!"

"Ukloni se, Jernej, tudi krivici
se ukloni; Bog bo sodil!"

"Reskovačino je pravičen - kje je
njegova pravičnost? Ali je dom moj
po njegovi pravici, ali čegar je?
To naj razsodi, do mi povejte, ki
ste njegov apostelj!"

Trd in sooren je bil Jernejev
pogled, kakor od kamna njegov obraz,
vsa bridkost je izginila iz srca
in vse zaupanje.

"Ali je pravica pri Bogu, ali je ni?"

"Bogokletne so tvoje besede, Jernej!"

se je zgrozil župnik in je stopil
za korak nazaj, kakaj sreča ga je bilo.
"Če stopiš pred Boga, ne kirjaj stoji,
semel poklekni in prosj in jokaj!"

"Ne bom prosil in ne bom
jokal, ~~boja~~ moja pravica je božja
pravica, kar je sam ustanovil, ne
bo razdiral, kar je govoril, ne bo
sajil! Dolžnik je moj; ^{ne kličim -} ~~je Bog~~
stojim pred njim in kirjam!"

Tě je bilo krvi v Jernejevem
obrazu: prikapala se je nenadoma
na čelu, na licih; in ustnice
so se mu tresle.

"Razvodite! Tisto besedo recite,
ki sem čakal nanjo toliko grenkih
dni: ali je pravica, ali je ni -
ali je Bog, ali ni Boga!"

Ob takih besedah je župnik
vzkrepetal, iztegnil je krepetajočo
roko in je stopil nazaj do zida.

"Skran, nevernik!"

Tě je čakal Jernej, gledal je
s svetlo strmečimi očmi.

"Skran, bogokletnik!" je vzkliknil
župnik.

Počasi se je skrenil zrnjej in je šel; s trdimi koraki je šel, nič več upognjen, nič več bolan, v srcu nič bridkosti in upanja nič več.

XVIII.

Mračilo se je, s polja so se vračali kmetje in posli. Takrat se je prikazal petelin na Libarjevi strehi; rdeč in senak je svignil visoko proti nebu. Nato se je prikazal petelin na skednju, na klevu, na dupi, na obeh kozolcih; velik je bil plamen, segal je sileu od zemlje do nebes. Goreče kreske so padle v kolobarju na goreče polje, kakor da bi jih metala sloveška roka. ~~Na nebu in gredja sta bila rdeča~~ Tako je prižgal zrnjej svojo strašno bakljo.

Ljudje so stali in so brepedali - kdo bi gasil te ogenj addomaki, ki ga je gnal veter kakor goreče oblak preko doline, nosil ga proti brezvezdnemu nebu kakor velikansko

ptico z ognjenimi perotmi? Odkriti so stali kam, vsi blede, v greh strmeči, trepetajoči, in splasena srca so stokala jecljivo molitve.

Pa se je prikopal med njimi dolgi Jernej, z spečenimi rokami in osmojenimi lasmi. Tu se je zasmejati veselo.

"Po pipo sem šel, ljubi moji! Nisem hotel, da bi zgorela tudi moja pipa, ki sem jo pozabil doma, ko sem šel na pot. Kaj ne govi pripravno moj dom, kaj mi lep moj ogenj? ~~gopalit, ker sem je tako gopalit?~~ ~~Kaj bi ga ne gopalit, ko je moj?~~ Kdor ima pipo, naj si jo prižge; dovolj je kuriva!"

Vlaknil je pipo v usta, roki je uprl v boke in je gledal v ogenj.

"Jernej je gopalit!"
Tu komaj so vzkliknili; ~~je~~ se mu je stemnilo pred očmi, spetkel se je in se je zgrudil na tla.

"Brijte!"
Z gorečimi kreškami so bili po

njem, z okovanimi petami so stopali nanj, vsi spaljeni in osmojeni.

"V regnj z njim!"

Prijeli so ga, krvavega, izganelega, kakor je bil, zamahnili so s krikeri z njim in visoko so prasnile iskre iz plamena; ko so stopili: žernejevi pogrebeci iz ognja, so bili črni v roki in v obraz. —

~~Tako~~ se je zgodilo na Betajnovi:

Bog se naučil žernejja in njegovih sodnikov in vseh grešnih ljudi!

Juan Cankar